

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

MAYIS 1967

SAYI 35

CİLT - 6

250 KURUŞ

FİLİZ FİLİZ FİLİZ FİLİZ FİLİZ FİLİZ

Filiz

ÇAYI

ÜSTÜN VASIFLI ÇAYLARIN HARMANI İLE HAZIRLANMIŞTIR

T. C. TEKEL İDARESİ

ATIFUNA

Basın: 13982

REKLÂM TARİFESİ

Arka Kapak	750 Lira
Ön İç Kapak	500 Lira
Arka İç Kapak	500 Lira
İç Sahifeler	400 Lira

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İctimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.
K. ATATÜRK

C İ L T : VI

S A Y I : 35

M A Y I S 1967

Fiatı : 2.5 TL.

Yıllık: 30-6 Aylık: 15 TL.

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED

Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR

İdare Müdürü : FARUK ÇEHRELİ

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36

Basıldığı yer : YENİLİK BASİMEVİ

YAZI HEYETİ :

İstanbul

Fazlı AYVERDİ

Nihat BATUR

Solmaz BURAL

Faruk ÇEHRELİ

Alpay ERDOĞAN

Zeki ERGİNSU

Şemsettin GÜLER

Atalay ŞAHİNOĞLU

Rıdvan YÜKSELEN

Ankara

İmren AYKUT

Oktay EMED

Hamdi MEHTER

Fahrettin TUNÇÖZ

Meliha TURKAN

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi * * *
3. Ekonomik Durum Doğan TAMER
8. Ayn Ekonomik Olayları Faruk ÇEHRELİ
15. Ekonomi Müessiriyet ve Ahlâk ... Eyüp KARADAYI
18. Türkiye Balık Ekonomisi Süleyman ARISOY
26. İstanbul Bölge Kalkınma
Kongresinin Düşündükleri ...Orhan ERDENEN
29. Para Politikamız Orhan BULDAÇ
32. İstanbul Boğazı Köprüsü Ekrem GÜRCAN

Derginin Sesi ...

Sevgili ve değerli okuyucularımız.

Dergimizin 20 nci sayısından beri, Ekonomimizin aksıyan yönlerini birlikte tesbit ve kalkınma stratejimizin günün icablarına göre tayini için gerek Cemiyet gerekse Dergi olarak sizleri de göreve davet ettik. Kurduğumuz Etüd ve Konferans heyeti memlekette ekonomi ilminin faydalarını yaymak ve bu ilmin tatbikatçısı olan iktisatçıları, bütün iktisadî kuruluşlarda aranılan kaçınılmaz bir unsur olarak kabul ettirmek gayesini gütmektedir. Bu çalışmalarımıza şimdi yeni bir yön vermiş, Fakülte Dekonliğimizin da kıymetli destekleriyle Radyoda bir «İktisat Saati» ayrılmasını sağlamış bulunuyoruz. Bundan böyle : biz İktisatçılar olarak bir yandan Dergimiz diğer taraftan Türkiye Radyolarında adımıza ayrılan İktisat Saatinde çalışmalarımızı ve kalkınmamız için elbirliği ile neler yapmamız gerektiğini kamuya duyuracağız. Ancak bu çalışmalarımız; sadece bir açıklama, duyuru şeklinde kalmayıp; dar imkânlarımızı ekonomi ilminin bize verdiği bilgi ve tecrübelerle en geniş şekilde tatbika koymak olacaktır. İşte, bu yolda atılmış ilk adım; bu güne kadar türlü sebep ve saikler neticesi ele alınmayan 67 vilâyetimizin İktisadî Coğrafyası, İktisadî Tarihi, Turizm imkânlarının araştırılması, yer altı ve yerüstü servet kaynakları, su ürünleri durumu, yaşıyanların psikolojik davranışları ve müstakbel kalkınma için alınması gerekli tedbirler. Bu yolda ilk çalışmamız, mezunlarımızdan Sayın Zihni Tiryaoğlu'nun 67 vilâyetimizde yaş meyva ve sebze durumu; bunların pazarlama imkânı ve haller mevzuulu etüdü ile başlamıştır. Eser, 400 sahifelik bir kitap olarak izahlı krokilerle birlikte basılmaktadır. Çalışmalarımıza daha rasyonel bir yön vermek için, vilâyet ve belediyelerin yardımları talep edildiği gibi Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğinin de zaman zaman yapılan Bölge toplantılarına iştirakimiz hususunda müsaadeleri istenmiştir.

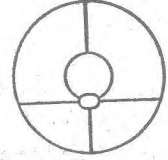
Diğer bir çalışmamız, küçük tasarrufların değerlendirilmesidir. İktisatçı olan bizler, kalkınmamızı gerçekleştirci hamlelerden biri olan, kolektif çalışma ve anonimleşme fikrine inanmış bulunuyoruz. Bunu gerçekleştirmek içinde elele vererek hepimizin ceplerinin köşelerinde atıl olarak bekliyen küçük paraları biraraya getirmek üzereyiz. İşte, damlaya damlaya göl olacak bu paralar: bir kooperatif veya anonim şirketin sermayesi şeklinde bazen sanayimizin bazen ticaretimizin ayarlanmasında müstakar bir rol oynayacak mahiyet taşıyacaktır.

İktisatçıların bugüne kadarki başarıları ve birbirlerine destek olarak çalışmalarını, bizlere büyük ümit vermektedir. Bu hayırlı teşebbüsün en yakın tarihte müsbet netice vermesini bekler, Türk Milletine örnek bir hediye olmasını dileriz.

Sevgi ve Saygılarımızla

İKTİSAT DERGİSİ

Ekonomik Durum

Doğan TAMER

KONJONKTÜR

Geçen ayki tahlilimizde, piyasanın iktisadî durgunluk ve enflasyonist tazyik gibi birbirinin tamamen tersi iki unsurun tesiri altında bulunduğuna işaret etmiş, ancak, alınan tedbirlerle enflasyonist tazyikin hafifleme temayülünde olduğunu, diğer taraftan, yeni malî yıla girilmesiyle kamu harcamalarının artarak, iktisadî durgunluğa son vereceğini belirtmiştik. Gerçekten geçtiğimiz devre içinde, ilgili bölümde inceleneceği veçhile, toptan eşya fiyatları indeksinde izlenen istikrar, fiyatlardaki artış temayülünün hafiflediğini göstermektedir.

Diğer taraftan Devlet ve Özel Sektör yatırımlarının artması, ithalatın genişlemesi, iktisadî durgunluğu giderme yolunda müessir âmiller olarak mütalâa edilmektedir.

Ancak, iktisadî durgunluğun izalesi konusunda yukarıda belirttiğimiz müsbet faktörlere karşı işleyen bazı unsurları da belirtmek yerinde olur.

İhracatımızın gelişmesi konusunda en mühim engellerden biri, bilindiği gibi, iç fiyatlar umumî seviyesinin yüksekliği se-

bebiyle ihracat mallarımızın dış pazarlara intibakta zorluk çekmesidir. İşte bu sebepten ihracatımız gelişmemekte, piyasanın canlanmasında iç satışlar kadar mühim bir faktör olan dış satışlar gerektiği şekilde seyretmediği için iç piyasada durgunluğu meydana getiren bir sebep olmaktadır.

Devrenin önemli olaylarından biri de 19. Kota ile ilgili çalışmalardır. Bu konuda Odalar, kendi bünyelerinde çalışmalarını bitirdikten sonra, Kota hakkındaki Özel Sektör görüşünün tesbiti maksadıyla Ankara'da Odalar Birliği'nde, Birlik'in organize ettiği Kota Komitesi çalışmalarına katılmışlardır. İthalât Rejimi ile ilgili faaliyetlere paralel olarak 1967/68 ihracat rejimi çalışmaları da bu devrede yapılmıştır.

Resmî ve özel sektöre mensup çeşitli kuruluşların katıldığı toplantılarda, istikrar, açıklık, eşitlik, prefinansman, maliyetine satış, formalitelerin basitleştirilmesi, düşük fiyatla satış, switch ve reeksport, konsinyasyon yolu ile ihracat, bir kısım dövizin ihracatçıya bırakılması, fiyat kontrolü ve tescilin kaldırılması gibi ihracatımızın önemli sorunları ele alınmıştır.

Fiyatlar Umumi Seviyesi :

a) Toptan Fiyatlar :

	1 9 6 6		1 9 6 7	
	Şubat	Mart	Şubat	Mart
İptidai Maddeler	120,7	123,5	127,4	124,2
Madenler	183,9	190,7	204,2	206,5
Gıda Maddeleri	162,8	158,7	168,4	168,7
Mensucat	139,5	138,0	154,5	153,7
İnşaat Malzemesi	119,6	118,8	122,5	123,7
Mahrukat ve Enerji Maddeleri	151,6	151,6	161,6	161,6
Kimyevi Maddeler	166,4	165,0	195,4	205,4
Umumî İndeks	148,4			
Dahildi istihsal ve İstihlak olunan maddeler	146,5	145,1	156,4	157,0
İhracat Maddeleri	149,2	150,4	156,9	154,4
İthalât Maddeleri	160,4	161,9	164,5	166,4

Tablonun tetkiki göstermektedir ki, 1967 senesinde toptan eşya fiyatlarında bir istikrar sağlanmıştır. Bir önceki aya oranla, gıda maddeleri, madenler, inşaat malzemesi, kimyevi maddeleri, dahilde istihsal ve istihlak olunan maddeler, umumî indeks, ithalat maddeleri rakamlarında artış, iptidai madde, mensucat, ihracat maddeleri rakamlarında ise azalma mevcuttur. İhracat maddeleri fiyatları bir önceki senenin aynı ayına oranla da düşüklük göstermektedir. Mahrukat ve enerji maddeleri hiç değişmemiştir.

b) Geçinme İndeksi :

	1 9 6 6		1 9 6 7	
	Şubat	Mart	Şubat	Mart
Gıda Maddeleri	188,4	188,5	198,9	202,8
Isıtma, Aydınlatma maddeleri	158,7	158,7	162,3	162,3
Giyim, ev eşyası	129,6	131,1	138,3	138,2
Kira ve Ev Bakımı	205,5	205,5	205,2	205,2
Müteferrik	161,6	162,1	172,8	172,8
Umumî İndeks	177,5	177,9	185,8	187,8

Geçinme indeksi Mart ayında, Şubat ayına oranla hafif bir artış göstermiştir. Artış gösteren diğer kalemler gıda maddeleri ve umumî indekstir. Isıtma aydınlatma maddeleri, kira ve ev bakımı, müteferrik ise sabit kalmakta, giyim ve ev eşyası ise düşme göstermektedir.

Dış Ticaret :

a) İthalât :

Ocak ayı ithalatımız 430.618 bin liradır. Halbuki, bir önceki senenin aynı ayında ithalat 419.658 bin lira idi.

Aşağıda ithalatımızın maddelere göre dağılışı gösterilmiştir:

Maddeler	Ocak 1967 Kıymet 1.000 TL.	Ocak 1966 Kıymet 1.0000 TL.
Akaryakıt	17.616	30.708
İlaç ve boya	36.572	28.668
Mensucat ve iplikler	44.259	27.901
Demir ve çelik	34.272	54.816
Makineler	116.122	125.945
Nakil vasıtaları	43.263	52.971
Pamuk, Soya ve Don Yağları	136.167	92.286
Diğer Maddeler	1.431	816

Tablonun tetkikinden anlaşılacağı üzere 1967 Ocak ayında bir önceki senenin aynı ayına oranla, ithalatımızda artış gösteren kalemler şunlardır: İlaç, boya, mensucat ve iplikler, pamuk, soya ve don yağları, diğer maddeler.

Azalma gösteren kalemler ise, akaryakıt, makineler, demir ve çelik, nakli vasıtalarıdır.

İthalatımızın memleketlere göre dağılışında ise durum şöyledir:

Memleketler Adı	Ocak 1967 Kıymet 1.000 TL.	Ocak 1966 Kıymet 1.000 TL.
Batı Almanya	67.131	47.011
Avusturya	8.676	5.486
Belçika Lüksemburg	8.233	4.508
Amerika B. D.	91.846	113.264
Çekoslovakya	9.151	5.631
Fransa	11.000	38.207
Hollanda	10.568	8.677
Irak	4.596	8.514
İngiltere	59.135	35.472
İsrail	6.922	4.250
İsviçre	9.372	10.573
İtalya	33.721	33.964
Lübnan	176	247
Rusya	24.200	12.144
Suudi Arabistan	—	13.151
Diğerleri	85.891	78.559
T o p l a m :	430.618	419.658

Tablodan görüleceği üzere, ithalatımızın azaldığı ülkeler A.B.D., Fransa, Irak, İsviçre, İtalya, Lübnan ve Suudi Arabistan'dır.

Batı Almanya, Avusturya, Belçika - Lüksemburg, Çekoslovakya, Hollanda, İngiltere, İsrail ve Rusya'dan yapılan ithalatta ise bir artma izlenmektedir.

Rusya, İsrail, Çekoslovakya gibi anlaşmalı ülkelerin ithalatımızın arttığı memleketler grubunda olması dikkat çekicidir.

b) İhracat :

1967 Ocak ayında ihracatımız 460.821 bin lira olup, ithalat miktarından daha fazladır. Bir önceki senenin aynı ayındaki

Bu bakımdan 1967 Ocak ihracatı daha düşüktür.

Aşağıda ihracatımızın maddelere göre seyri gösterilmiştir.

Maddeler	Ocak 1967	Ocak 1966
	Kıymet 1.000 TL.	Kıymet 1.000 TL.
Canlı Hayvanlar	8.575	10.321
Üzüm	16.883	10.561
İncir	1.252	1.499
Fındık	35.460	17.526
Hububat	665	5.156
Tohumlar	2.633	4.784
Tütün	176.893	197.295
Madenler	16.392	7.843
Krom Cevheri	6.151	6.224
Pamuk	131.525	134.588
Diğer Maddeler	58.206	66.632

1967 Ocak ayında ihracı bir önceki senenin aynı ayına oranla artma gösteren kalemler şunlardır: Üzüm, fındık, madenler.

hum, tütün, krom, pamuk ise ihracı azalma gösteren kalemlerdir.

Canlı hayvanlar, incir, hububat, to-

İhracatımızın memleketlere göre dağılımında ise durum şöyledir:

Memleketler Adı	1967 Ocak	1966 Ocak
	Kıymet 1.000 TL.	Kıymet 1.000 TL.
Batı Almanya	31.163	43.296
Avusturya	1.791	3.460
Belçika Lüksemburg	23.737	13.595
Amerika B. D.	136.399	145.098
Çekoslovakya	7.663	6.096
Fransa	20.848	25.294
Hollanda	8.256	11.221
Irak		
İngiltere	30.809	42.039
İsrail	1.627	3.082
İsviçre	18.631	17.254
İtalya	29.653	17.900
Lübnan	25.528	22.367
Rusya	35.714	1.705
Suudi Arabistan	—	242
Diğerleri	88.651	100.747
T o p l a m :	460.821	467.555

ihracat miktarı ise 467.555 bin lira idi.

Tablonun tetkikinden görüleceği üzere, B. Almanya, Avusturya, A.B.D., Fransa, Irak, İngiltere, İsrail, Suudi Arabistan'a

yapılan ihracat azalmıştır. İhracatımızın artma gösterdiği ülkeler ise şunlardır: Belçika - Lüksemburg, Çekoslovakya, İsviçre, İtalya, Lübnan ve Rusya'dır.

İHRAÇ ÜRÜNLERİMİZİN DURUMU :

Tütün : Son olarak açılan Ege tütün piyasasında işler durgun gitmektedir. Mübayaanın büyük kısmı Tekel İdaresi tarafından yapılmıştır. Muameleler 10 - 14 lira civarında cereyan etmektedir. Halbuki bağ fiyatı 21 liradır. 1965 senesi tütünlerinin ihracı devam etmektedir.

Demet tütün satış piyasası ise Karadeniz ve Ege Bölgelerinde Nisan ayı başlarında açılmıştır. Tekel kendi ihtiyacı için alımlarda bulunacağı gibi destekleme alımları da yapacaktır.

Marmara bölgesi 1966 yılı tütün istihsalının 16.000 ton olduğu tahmin edilmektedir. Halbuki geçen yılki istihsal 14.429 ton idi.

Karadeniz bölgesinin istihsalı ise 8.800 tondur. Bir önceki senenin istihsalı de bu rakamın biraz üzerinde teşekkül etmiştir.

Pamuk : Adana'da yağmurların devamlı yağması sebebiyle pamuk ekiminde bir ay kadar gecikme olmuştur. Diğer taraftan, demirperde ülkelerince tahsis edilen kontenjanların kullanılması neticesinde canlanan piyasa bir durgunluk geçirmiştir. Ancak, havaların müsait olmaması sebebiyle ekim yapılamaması yüzünden 1967-68 pamuk rekoltesi hakkındaki tahminlerin pek iyimser olmadığı düşünülecek olursa fiyatların yükselmesi beklenebilir.

Hâlen ekime başlanmış bulunmaktadır.

İç piyasa fiyatlarını cari fiyat seviyesinin üstüne çıkması sebebiyle APA ülkelerinden bir talep olmamıştır. Stokların iç tüketim ile eritilmesi imkânsız görülmektedir. İç alımlar mensucat fabrikaları tarafından tamamen kısa vadeli ihtiyaçlara göre yapılmaktadır. Stokların sağlam ellerde olması fiyatların gerilemesini engellemektedir. Bu arada mal arzının da azaldığı dikkati çekmektedir. Bazı ihracatçılar küçük partiler sevketmişlerdir. Ancak ekim durumu kesin olarak bulundu-

ğundan alivre satışlara girişilememektedir.

Kuru Üzüm : Geçen devrede bir durgunluk geçiren piyasa Rusya'ya Mayıs yüklemeli 5.000 tonluk bir satışın imkân dahiline girmesi üzerine ihracatçı taleplerinin artması ile canlanmış, günlük muamele hacmi 700 çuvala kadar yükselmiştir. Buna paralel olarak mal geliri de artmıştır. İhracatçıların kontenjanlarından bir kısmı Tariş'den temin etmek mecburiyeti Tariş stoklarını da hafifletmiştir. Dış satışlarda da bir genişleme hissedilirken, Rusya'ya yüklemelerin bilinmeyen bir tarihe ertelenmesi günlük muamele hacmini 100 çuvala kadar düşürmüştür.

Zeytinyağı : Mart ayının sonlarına doğru bir canlanma gösteren piyasa sonraları durgunlaşmıştır. Fiyatlarda kaydedilen gerilemelerden sonra mal gelimi de azalmıştır. Elleriinde stok bulunan ihracatçı firmalar dahi alıcı durumda olmalarına rağmen piyasa gayet sakinidir. Fiyatları tatminkâr bulmayan satıcılar mal getirmemektedirler. Mal indirimi gayet cüz'î ve zaruret hallerinde yapılmaktadır. Piyasa normal seyrini takip etmektedir. Stok miktarları azalmış olan semtlerde fiyat yükselmeleri göze çarpmaktadır.

Fındık : Mahsûl, Fiskobirliğin elinde toplanmış olduğundan, dış talepler tüccar tarafından karşılanamamaktadır. Fiskobirliğin elindeki stokların tüccar tarafından ihracının sağlanması için Ankara'ya gönderilen heyet temaslarından olumlu bir sonuç elde edememiş bulunmaktadır.

Tiftik : Yılbaşından beri durgun seyreten piyasa geçtiğimiz devrede hareketlenmiş ise de alıcıların fiyatların daha avantajlı olduğu Güney Afrika piyasalarına kayması piyasayı tekrar eski hareket-siz durumuna itmiştir.

Yapağı : Piyasa hâlen gevşek durumda bulunmaktadır. Ancak bununla beraber fiyatlar sağlamlığını muhafaza etmektedir.

Ayın Ekonomik Olayları

Hazırlayan: Faruk ÇEHRELİ

TİCARET BAKANIMIZIN ANLAŞMALI MEMLEKETLER DİŞ SERMAYE YATIRIMLARI İHRACAT REJİMİ VE İHRACAT YÖNETMENLİKLERİ HAKKINDAKİ OLUMLU FAALİYETLERİ

Nisan ayı başında göreve başlayan camiamızın kıymetli ferdi Ticaret Bakanı Sayın Ahmet Türkel bu ay içinde göstermiş olduğu olumlu ve verimli faaliyetleri ile millî ekonomimizin gelişmesi yolunda ümit verici olmuştur.

1967 - 1968 İhracat Rejimi Toplantısında açış konuşmasını yapan Ticaret Bakanımız Ahmet Türkel ihracatımızın kamu ve özel sektör kuruluşlarının müşterek çalışmaları neticesi gittikçe arttığını belirtmiştir.

İhracatın önemli bir ticarî faaliyet olduğuna dikkati çeken bakan devlete gelir temini yönünden ihracatcının büyük katkıda bulunduğunu ifade ederek, bu yılki ihracatımızın 510 milyon dolar olarak gerçekleşeceğinin tahmin edildiğini söylemiş, ihracat rejimi ve yönetmeliğinin yılda bir defa ilân edileceğini, büyük zaruret halleri hariç değişiklik yapılmayacağını belirterek «İhracat rejimi haziran ayında ilân edilecektir, ihracatın artması istihsalın artmasına yol açar. Esas olan sınırlı bir çerçeve içinde kalmamaktır. Halen bakanlığın üzerinde durduğu mevzuların en önemlisi, iç ve dış piyasalarda istikrarın sağlanması, ithalât ve ihracat faaliyetlerimizin her iki taraf için de güven içinde yürütülmesidir. Yaş sebze ve

Ticaret Bakanı Ahmet Türkel

meyve ile sanayi mamulleri ihracatımızın artırılması yolunda yapılan çalışmalara paralel olarak yeni pazarlar bulunması içinde faaliyet göstermekteyiz. Elimizde mevcut olanlar ham madde, insan gücü, yurdumuzun ve iyi finansımızdır. Bize düşen vazife bunları alıp yeni bir gayretle bir kaptı karıştırmak ve yeni bir güç kaynağı yaratmaktır.» dedi.

Yabancı Sermaye Konusunda Sayın Bakanın Görüşü

Yabancı sermayenin artması için lâzım gelen ortamın yaratılması gerektiğine inanan bakanımız Türkiye'deki yabancı sermaye yatırımlarının yılda 25 milyon dolarlık bir seviyeye ulaşması için gayret sarfedeceğini açıklamıştır. Bakanımız yabancı sermaye yatırımlarının plân hedeflerinin henüz çok altında olduğunu ifade ederek bu konuda arzulanan sonuca erişebilmek için mevzuatımızda tıkanan noktalar varsa, üzerinde durup düzeltmeler yapacağız demiştir.

Bakanımız yabancı sermaye yatırımlarının artmasını sağlamak konusunda şunları söylemiştir:

«— Ülkemizde, yerli sermaye imkânları sınırlıdır. Kaldı ki, mesele sadece parada değildir. Yabancı sermaye yurdu-muza gelirken yalnız malî imkânlarını değil, teknik bilgi ve patent hakkını da beraberinde getirecektir. Sanayimizin modern bir seviyeye ulaşmasında da, yabancı sermayenin oynayacağı rol inkâr edilemez. İspanya, 959 yılında davet ettiği yabancı sermayeden çok istifade etmiş ve kalkınmıştır. Bu ülkede 5 yılda yapılan yabancı sermaye yatırımlarının tutarı 600 milyon dolardır. Türkiye'de ise 15 yılda, petrol hariç diğer sahalarda yapılan yabancı sermaye yatırımları maalesef 70 milyon dolar civarında kalmıştır. Bu rakam plân hedeflerinin de çok altındadır. Süratle kalkınabilmek için, yılda 25 milyon dolarlık yabancı sermayenin yurdu-

muza gelmesine gayret edeceğiz. Millî Ekonomimiz için yararlı olacak her teşebbüse, kanunlarımızın çizdiği sınırlar içinde azamî kolaylığı göstereceğiz. Yabancı sermayenin ülkemize gelip güven içinde çalışması ortamını muflaya yaratacağız.»

Anlaşmalı Memleketler Hakkında Sayın Bakanın Düşünceleri

Gün geçtikçe dış ticaretimizdeki hissesi artan anlaşmalı memleketlerle yapılan anlaşmalardan müspet sonuçlar alınmadığı, suviç'e yol açtığı, tekel firmalar ihdas edilerek fiyatların yükseltildiği şikâyet konusu olmakta idi. Doğu bloku ülkelerle komşularımızın yaptıkları ticarî ilişkilerden iyi neticeler aldıkları bilhassa Yunanistan'ın büyük menfaatler sağladığı görülmekte idi. İstanbul Ticaret Odası, sayın Behçet Osmanağaoğlu'nun başkanlığında yazarında bulunduğu Anlaşmalı Memleketler komitesince «Anlaşmalı Memleketlerle Yapılacak İthalâta Ait Yönetmenliğin hazırlığını bitirmek üzeredir.

Sayın Ticaret Bakanımızın konuya azamî ehemmiyeti vererek bakanlıkça da çalışmalar yaptırdığını memnuniyetle görmekteyiz. Bu konu ile ilgili olarak Cumhuriyet Gazetesine Sayın Bakanımız aşağıdaki demeci vermiştir: «Anlaşmalı ülkelerden yapılan ithalâtın yeni esaslara bağlanması için bakanlığımızda çalışmalar yapılmaktadır. Çalışmaların sonunda ithalâtçıların şikâyetlerine yol açan inhisar durumu ortadan kaldırılacaktır. Bu tedbirler kısmen ondokuzuncu kotada, kısmen ticaret rejimimizin içinde yer alacaktır demiştir.

BAŞBAKAN DEMİREL'İN İSTANBUL'DA İLK DEFA TERTİPLENEN BASIN TOPLANTISINDA İKTİSADİ VE MALİ DURUM HAKKINDAKİ AÇIKLAMALARI

Başbakan Süleyman Demirel, İstanbul'da ilk defa tertiplemediği basın toplantısında iktisadî durumla ilgili geniş açıkla-

malarda bulunmuştur. Başbakan, konuşmasının üçte birini siyasî ve sosyal konulara; üçte ikisini ise iktisadî konulara ayırmış bulunmaktaydı. Genel olarak Ortak Pazar, ikili ekonomik ilişkiler, konsorsiyum, Sovyetlerle İktisadî İşbirliği, çok taraflı ve ikili teknik yardım, malî ve iktisadî durum, Türk konsorsiyumunun 1966 ve 1967 yılı faaliyetleri, proje kredilerinin durumu, Türkiye, Sınai Kalkınma Bankası kredileri, büyük yatırımlar, birinci beş yıllık plân, ikinci beş yıllık plân, ve bunlarla ilgili çeşitli meseleler üzerindeki son durumu ve şahsî görüşlerini ifade eden Süleyman Demirel Sanayi sektörünün gelişme hızının yüzde 11,1'e yükseltileceğini ve gayri safi millî hasılanın 1972'de 119,4 milyar liraya yükseleceğini 1968 - 1972 döneminde gayri safi millî hasılda yüzde 40,3 veya yılda ortalama yüzde 7 artış sağlanacağını, böylece 1967 yılında 85,1 milyar lira olan gayrisafi millî hasılanın 1972 yılında 119,4 milyar liraya yükseleceğini belirtmiştir. Son yıllarda ve özellikle kalkınma hızı yüzde 9,1 olan ekonomisinin bu hedefi gerçekleştirmekte büyük bir güçlük çekmeyeceğini ilâve 1966 yılında elde edilen sonuçların Türk etmiştir. Ekonomimizin müspet gelişmelerini beş madde halinde sıralayan Başbakan Demirel «geçen yıl elde edilen sonuçların ümit verici olması ve 1967 yılının ilk üç ayındaki göstergelerin de gelişmenin devam edeceğini teyid eder mahiyette bulunması bizi iktisadî ve malî durum üzerinde müteyakkin ve tedbirli olmaktan alıkoymayacaktır.» demiştir.

İç ticaret konularında temas eden Başbakan Demirel aşağıdaki konuları bilhassa belirtmek istediğini beyan etmiştir:

a) Özel yatırımların ekonomik gelişmenin hızlandırılması maksadiyle sermaye piyasası bakımından önemli rol oynayacak halka açık anonim ortaklıklar ka-

nun tasarısı kısa bir süre içinde hazırlanmış olacaktır.

b) Küçük esnaf ve sanatkârların sosyal güvenlik teşkilâtı içine alınması ile ilgili olarak halk bankası ve Türkiye Odalar Birliğinde yapılan çalışmalar sona ermek üzeredir.

c) Esnaf ve sanatkârların faaliyetlerinin Finansmanı, iş yerine kavuşturulmaları, makine alet ve donatım ihtiyaçlarının kolaylıkla sağlanması, ham maddeyi ucuz almalarının temini, mamullerini pazarlama ve ihraç konularında kendilerine yol gösterilmesi ve yardımcı olunması hususlarında çalışmalar yapılmaktadır.

d) Çiftçimizin emeğinin değerlendirilmesi, gelirinde istikrar sağlanması, ziraat ürünlerimizin iç ve dış piyasalarda kıymetlendirilmesi ve bu maksatla en uygun asgarî alım fiyatlarının zamanında tespiti konusu üzerinde bu yıl da titizlikle durulmaktadır.

Bunlardan başka, Ekonomimizin gelişmesi bakımından çok önemli olan ve hükümet programında da yer almış bulunan kooperatifler ve su ürünleri kanun tasarıları da Millet Meclisi Komisyonlarındadır.»

1967 YILINDA ÖZEL SEKTÖR TARAFINDAN GERÇEKLEŞTİRİLECEK YATIRIMLAR

Birinci Beş Yıllık Plânın 1967 yılı Programında, arz yönü kifayetsiz, buna mukabil talep yönü müsait bulunan yatırım sahaları muhtelif vesilelerle bildirilmiştir.

Gerek doğrudan doğruya piyasaya arz edilmek, gerekse diğer mamüllerin imalatında kullanılmak üzere ihtiyaç duyulan ve istihşalleri özel teşebbüs tarafından gerçekleştirilebilecek maddeler arasında zikredilenler şunlardır:

Maden Sektörü : Amyant, barit, flü-

orit, grafit ve talk gibi madenler, zenginleştirme faaliyetlerinin yetersizliği yüzünden, üretim imkânlarına rağmen ithal edilmektedir. Büyük harcamaları gerektirmeyen bu yatırımların özel sektörce yapılması faydalı görülmektedir. Flüorit, grafit, talk konusunda kurulacak küçük tesislerle sanayiın ihtiyacı yurt içi kaynaklardan kolaylıkla arşılabilir.

İmalât Setörü :

1.— Yem sanayiinin gelişmesi için kemik ununa büyük ihtiyaç duyulmaktadır.

2.— Sun'î ve sentetik iplik talebi artma eğilimindedir. Talep şimdilik ithalâta karşılanmaktadır. Fakat bu alanda geniş ithal kamesi imkânları mevcuttur.

3.— Ham olarak ihraç edilen tiftiklerin, ilk kademede tiftik topsu haline getirilerek ihracını sağlamak amacıyla Sümerbank tarafından hazırlanan tiftik tupsu projesine özel sektörün de katılması imkânları araştırılmaktadır.

Diğer taraftan, özel sektöre yatırım için ayrılan döviz ve kredi tahsislerinde aşağıdaki konulara öncelik tanınacaktır:

a — İşletmeleğin pamuklu dokuma sanayiinde 25 bin iğ ve daha yukarı kapasiteye yükseltme, yenileme ve modernleştirme yatırımları.

b — Yünlü dokuma sanayiinde kombine işletmeleri büyültme, yenileme ve modernleştirme yatırımları.

c — Trikotaj ve hazır giyim sanayii yatırımları.

4.— Özel sektörün, özellikle ihracata yönelen orman ürünleri işleme sanayiine yatırım yapması mümkün görülmektedir. Bu mevzuuda, belirli fiat ve ham madde kolaylıkları sağlayacak tedbirler gerçekleştirilecektir.

5.— Kâğıt sanayii mamûllerine yurt içi talep yılda % 9 çevresinde artmaktadır. Özellikle ambalaj kâğıdı, kraft kâğıdı, ve oluklu mukavvaya olan talep hızla yükselmektedir. Yazı - tabı kâğıdı ile gazete kâğıdına olan talep artışı ise yılda ortalama % 8 civarındadır.

Özel sektörün bu konuda yatırım yapması beklenmektedir. Diğer taraftan özel sektörün kâğıt sanayiinde sellüloz safhasından sonra yatırım yapma eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır. SEKA Genel Müdürlüğünün özel sektörce kurulacak kâğıt tesislerinin sellüloz talebini karşılamaya yönelmesi faydalı görülmektedir.

6.— Basım sanayii, imalât sektörünün bir kısım taleplerini karşılayamamaktadır. Bu sebeble, deterjan, gıda ve kozmetik sanayii için basılı ambalaj malzemesi değişik yollardan ithal edilmektedir. Bu alandaki eksikliğin yeni yatırımlarla karşılanması gerekmektedir.

7.— Derilerimizin işlenmeden ihraç edilmesi büyük döviz kayıplarına yol açmaktadır. Bu alanda da yeni yatırımlara ihtiyaç vardır.

8.— Tekerlek lâstiği imalâtında ithalât ikamesini arttırmak amacıyla başlıca ham maddelerin yurt içinden sağlanması konusunda çalışılmaktadır.

Özellikle sentetik kauçuk, karbon siyahı, kükürt, naylon ve rayon bezlerin yurt içi imalâtına ihtiyaç hissedilmektedir.

9.— Tamamı özel sektör elinde bulunan plâstik işleme sanayii ithal edilen plâstik ham maddelerinin yaklaşık olarak % 85'ni kullanmaktadır. Bu ham maddelerin yurt içinde istihsal edilmesini teşvik amacıyla 1967 yılından itibaren ithalâtlarının kısıtlanması öngörülmektedir.

10.— Kimyevî maddeler arasında, so-

da, azotlu gübreler, süperfosfat, sentetik lifler, plâstik maddeler, sentetik kauçuk ve karbon siyahında öneml talep artışları mevcuttur.

11.— Seramik sanayiinde, porselen ve elektrik izolatörü üretimi talebi karşılamamaktadır.

Diğer taraftan sanayi ve lâboratuvar malzemesi üretimi yapılmamakta ve bu cins mallar ithal edilmektedir.

12.— Kurşun, çiko gibi metaller talebi daha çok yarı-mamûl ve mamûl şeklindeki ithalâtla karşılanmaktadır. Halbuki, talep seviyesine bağlı olarak, kurşun, çinko, v.b. cevherlerden yarı mamûl ve mamûl üretilmesi imkânları vardır.

13.— Madenî eşya sanayiinde talebi hızla gelişen ana mallar, kurma bina ve aksamı, kalorifer, radyotör ve kazanları, çivi, cıvata, soba ve ocaklar, yapı malzemesi ve emaye eşyadır.

14.— Makina imalât sanayiinde dayanıklı tüketim malları (buzdolabı, çamaşır makinası, dikiş makinası, v.s.,) ve inşaat-ta kullanılan makina ve donatım talebi artan bir hızla gelişmektedir. Bu alanlarda yatırım imkânları geniştir.

YENİ KOOPERATİFLER KANUN TASARISI TİCARET KOMİSYONUNA GELDİ

Bugüne kadar, Ticaret Kanunundaki özel hükümlere göre faaliyet göstermekte olan Türk Kooperatifçiliğini, yeni ve modern bir statüye kavuşturacak olan, «Kooperatifler kanunu tasarısı» hazırlanmış ve Millet Meclisi Ticaret Komisyonu-na havale edilmiştir.

Anayasa ilkelerinin ışığı altında, özellikle İsviçre borçlar kanunundan yararlanılarak hazırlanmış olan yeni kanun tasarısı, kooperatiflerin kendilerine has ekonomik - sosyal kimliklerini önemle be-

lirtmiş bulunmaktadır, en az yedi ortağın noterçe onaylanacak mukavelenameyi imzalarıyla vücut bulacak olan bütün kooperatifler, mukavelelerinde özel hükümler bulunmadığı takdirde, hep aynı tarzda kurulacaklardır.

102 maddeden ibaret olan tasarısı, Ticaret kanununun kooperatiflere ilişkin 485 ten 502 ye kadar olan maddelerini yürürlükten kaldırmaktadır.

Her türlü kooperatif kuruluşları kapsayan yeni kanun tasarısı uyarınca, bir ortağın 10 bin liralıktan fazla pay sahibi olması yasaktır. Yapı kooperatiflerinde ise, bir ortak 30 bin lira tutarından fazla pay sahib olamaz. Ayrıca, bir ortaklık senedinin değeri, en az 100 lira olabilecektir.

Yapı Kooperatiflerinin, bankalardan, müesseselerden veya şirketlerden kredi alabilmesi için, yapılacak meskenlerin kredi verecek olan müesseseler tarafından takdir olunacak maliyet tutarının en az dörtte birini yatırmış bulunmaları şarttır.

Tasarı kanunlaştıktan sonra, konuları aynı olan 7 veya dah çok kooperatif, yeni bir kooperatif şeklinde olmak üzere, kooperatifler birliği, bu birlikler ise, kendi aralarında birleşmek suretiyle millî kooperatifler birliği kurabileceklerdir. Birliklerin veya millî kooperatifler birliklerinin tamamı veya bir kısmının katılmasıyla da, Türkiye millî genel kooperatifler birliği tesis olunabilecektir.

F.A.O. GENEL MÜDÜRÜ B. R. SEN'İN DÜNYA NÜFUSU VE AİLE PLÂNLAMA- SI KONUSUNDAKİ RAPORU

Dünya gıda ve tarım teşkilâtı (f.a.o.) Genel Müdürü B.R. Sen'in Santiago'da çalışmalarına başlayan uluslararası aile plânlaması federasyonu konferansı için hazırladığı bir raporda, çok sayıda nüfu-

sun bazı nüfus yoğunluğu az bölgelerin gelişmesine yardımcı olabileceğini, fakat nüfus artışı daha ağır bir tempoda giderse iktisadî ilerlemenin daha memnunluk verici olacağını ileri sürmektedir.

Doktor Sen, bu raporunda, yalnız gelişme yolundaki ülkelerin nüfusunun 1980 yılına kadar 3,5 milyara varacağını ve bu rakkamın 2 bin yılına kadar 6 milyara çıkabileceğini belirtmektedir. Nüfustaki böyle bir artış oranının ekonomik ilerlemeye bir engel olduğu açıktır ve bu durum nüfus artışının azalmasını sağlayabilecek tedbirler alınmasını gerekli kılmaktadır. Nüfus artışındaki bir yavaşlama, gıda maddelerinde ve sağlık bakımı, eğitim gibi sosyal hizmetlere ayrılacak yatırımlarda ve konut yapımı gibi üretici olmayan yatırımlarda önemli tasarruflar yapılmasını sağlayacaktır. Bu azalma, aynı zamanda, bir ailenin bakmakla görevli olduğu kimselerin sayısını azaltarak yaş ve cinsiyet yönünden daha iyi bir orantı kurulmasına da yol açacaktır.

Dr. Sen, dünyanın yiyecek yönünden çektiği sıkıntıyı etraflı bir şekilde gözden geçirdikten sonra, 1980 yılına kadar bu alanda makul ölçülerde düzeltilmeler sağlayabilmek için **şimdiki nüfus artış oranı** göz önüne alındığında gelişme yolundaki ülkelerde bütün yiyecek maddesi stokunun yılda % 3.5 oranında, hayvansal yiyecek maddelerinin de % 5.1 oranında artması gerektiğini ileri sürmüştür.

Yine Doktor Sen'e göre, gelişme yolundaki ülkelerde doğum oranı 1980 yılına kadar yarı yarıya azaltıldığı takdirde bile, **şimdiki beslenme seviyesinde en azından bir düzelme için yiyecek maddelerinin yılda % 3.2 oranında artması** gerekmektedir.

Şimdiki halde, yiyecek maddeleri stoku yılda ortalama % 2.5 oranında artmaktadır. Gelişme yolundaki ülkelerde tarım ürünlerinin artışında rastlanan en

büyük engel, gübreler, zararlı böcekleri öldürücü ilaçlar, yüksek randımanlı tohumluklar gibi üretim araçlarının azlığıdır. Doktor Sen bu durumu düzeltmek için bu üretim araçlarının geniş çapta sağlanmasını gerçekleştirecek uluslararası bir program hazırlanmasını teklif etmektedir.

KÜÇÜK TASARRUF SAHİPLERİNİN HİSSE SENETLERİNE KARŞI ALÂKASI ARTIYOR

Geçen ayın son gününde, anonim şirketlerin toplantıları bitmiştir. Bölge Ticaret Müdürlüğü, bu yıl yapılan toplantılar hakkında, Ticaret Bakanlığına verdiği bir rapordan genel olarak 1966 yılında anonim şirketlerin bir evvelki yıla nisbetle daha verimli sonuçlar elde ettiği anlaşılmaktadır. Bilânçolar üzerinde analizler yapan hesap uzmanlarının fikirlerine göre bu yıl anonim şirketlerin, ortaklarına daha çok temettü dağıttığı anlaşılmaktadır.

Menkul kıymetler ve kambiyo borsası da sermaye piyasasındaki gelişmeleri izlediği için, bu yıl anonim şirketlerin daha faal bir yıl geçirdiğine kani bulunmaktadır. Yetkili bir şahıs verdiği izahatta diyor ki:

«Mart ayından sonra Borsaya hisse senetlerini kaydettiren şirketlerin sayısı, geçen yıldan fazladır. Bu bakımdan 1966 yılının anonim şirketler için verimli bir yıl olduğuna kani bulunuyoruz. Şimdiye kadar yirmiyeye yakın şirketin hisse senedi borsaya tescil edilmiştir. Tescil için sıra bekleyenler de vardır. Usulen bu şirketlerin bir kaç yıllık bilânçoları incelenmektedir.

Borsa acentalarına göre, küçük tasarruf sahiplerinden hisse senedi almak için müracaatlar artmaktadır. Fakat alıcılar, daha ziyade en fazla temettü veren şirketlerin hisse senetlerini istemektedir. Bu gibi hisse senetlerinin de satışı pek azdır.

Böyle olmakla beraber, halkın borsacılarla başbaşa gelerek bu gibi konuları görüşmesi de sermaye piyasası gelişmesine doğru bir adım telâkki edebiliriz.»

PASİFİK ORTAK PAZARI KURULMASI YOLUNDA ÇALIŞMALAR

Hitotsubashi Üniversitesi profesörlerinden Dr. Kiyoski Kojima, Japon Dışişleri Bakanlığı adına, bir Pasifik Ortak Pazarı kurulması hakkında temaslarda bulunmak üzere, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avusturalya ve Yeni Zelânda ülkelerinde bir ay sürecek tet-

kik seyahatine çıkmış bulunmaktadır.

Adı ne olursa olsun, Pasifik Devletleri arasında ekonomik işbirliğini öngören bu teşebbüs Japonya tarafından ülkenin Asya politikasını güçlendirmek amacı ile ortaya atılmış, ve Japon iş adamları ile mali çevreleri arasında büyük ölçüde desteklenmiştir. Ancak, iktisatçılar, Avrupa Ortak Pazarını ekonomik bakımdan nispeten birbirine eşit ülkeler arasında kurulmuş bulunması sebebi ile muvaffak olduğu, halbuki söz konusu teşebbüsün ekonomik bakımdan gelişmiş ülkelerle geri kalmış ülkeleri kapsayacağı için realist olmadığı görüşünü öne sürmektedirler.

Dergiye

Abone

Olunuz.

Ekonomi Müessiriyet ve Ahlâk

Eyüp KARADAYI

Ekonomik alanda «Ahlâkın mı, yoksa Müesseriyetin mi» önemli olduğu çok eski bir tartışma konusudur.

Bu konu görünüşte çok basit fakat gerçekte hayli karmaşıktır.

Faat peşinen şunu da belirtelim ki, uzun vade, ahlâk ve müessiriyet birbirle uzlaşırlar. Gerçekten de, ekonomik alan, aynı zamanda müessiriyetinde alan olduğundan ekonomide müessir olmak da bir bakıma ahlâklılıktır. Aksi halde çalışmanın fazileti de inkâr edilmiş olur. Öte yandan, ahlâka yer vermeyen bir müessiriyet tabiat nizamını bozar, birtakım duygusal tepkiler yaratır, sonuç olarak bazı tahribat ve ziyana, dolayısıyla daha az istihsale yol açar. Öyle ise uzun vadede karşılık yok, aksine uygunluk ve ahenk vardır.

Böylece, mantık, uzun hesapda bizlere ilk bakışta karşıt ya da hiç olmazsa yolları ayrı gibi görünen iki mevhumu uzlaştırmaktadır. Netice itibarıyla, bütün insan faaliyetleri için doğru olan husus ekonomik faaliyet için de cari ve vaki-dir.

Ahlâk, «aklın hizmetine girmiş olan, en iyi sonuçlar alma iradesidir».

MÜESSİRİYET NEDİR?

Şimdi «müessiriyet» terimini biraz açıklamaya çalışalım. Bu konuda lügatler genel olarak şöyle yazmaktadırlar: «Bir gücün etkisini tam gösterebilmesi» Meselâ müessir bir ilaç, çabuk ve kesin iyileştiren bir ilâttır. Müessir bir atış, hedefine tam ulaşan ve gerekli tahribatı yapandır. Bir kişi için de, eğer istediğini kolay ve emin şekilde elde edebiliyorsa bu terim kullanılabilir.

Ekonomik alanda müessiriyet nedir? Buna peşinen cevap verilmez. Çünkü, gözetilen hedefe göre değişir. Hedefler başka başka olabilirler.

AHLÂK NEDİR?

Peki ahlâk nedir? Gene lügatler bu kelimeyi genellikle şöyle tarif ederler: «İyilik yapma ve kötülükten kaçınma yollarını gösteren bilim».

Burada nitelik alanına girmiş bulunuyoruz. Oysa müessiriyet de kantitatif alandaydık. Esasında «iyi» ile «kötü» nün de kesin tarifi güçtür. Ekonomi alanında ahlâka gelince burada kastedilen ekonominin insanın hizmetinde olmasıdır. İnsan ise, tüketici insandır, üretici insandır,

hattâ ihtiyaç ve faaliyetleri ekonomik alan dışında olan insandır.

ÇATIŞMA NERDE?

Müessiriyet ile ahlâk arasındaki çatışma ekonomik faaliyetin her kademesinde kendini gösterebilir.

1) Ekonomik sistem üzerinde doktrin teması: Marksizm, kapitalizmde ahlâka tamamen karşıt bir sistem görmektedir. Çünkü ona göre kapitalizm «insanın insan tarafından sömürülmesi» temeli ne dayanmaktadır. Ve onu, boşa harcamalar ile prodüksiyon ritmini bozan krizlere sebep olmakla suçlamaktadır.

Bu tenkit özellikle liberal kapitalizm için kısmen doğrudur. Zira bu sistemin tezi «rekabetin müessiriyetinin en büyük sosyal ahlâka ydl açtığı» şeklindedir. Marksizme dayanan komünizm de ise en üstün adalet ve maksimum refaha, merkezî plânlanmanın müessiriyeti sayesinde kavuşulabileceğine inanılmaktadır.

Oysa 50 yıllık Sovyet tecrübesi bu her iki alanda da tam bir başarısızlık örneği vermektedir. Bu kadar az ve değersiz sonuçlar için bu ölçüde acı ve adaletsizliği tarihte hiç bir sistem halklarına reva görmemiş ve empoze etmemiştir.

Bu konuda A.B.D. ile S.S.C.B. yi karşılaştırmak kanun çerçevesi içinde düzenlenip drije edilen bir kapitalizmin ne derecede üstün olduğunu belirtmeğe yeterlidir.

GELİRLERDE EŞİTSİZLİK

TEMASI:

Piyasa ekonomisinin en müessir olduğu ileri sürülebilirse de hemen şu sonuca varmakda gecikilmez ki, bu sistemde de gelirlerin dağılımında büyük eşitsizlikler olmaktadır. Eğer fazla libera-

lizme kaçılırsa bu doğrudur. Fakat dağılımı düzenleyen çeşitli tedbirlerle adaletsizlikler azaltılabilir. Fakat ancak azaltılabilirler, ortadan kaldıramazlar. Zira onları ortadan kaldırmağa çalışmak da adaletsizliktir. Çünkü eşitsizlik tabii bir olaydır. Onu azami ölçüde hafifletmeğe düzeltmeğe çalışabilir. Ama belirli bir sınırın ötesinde müdahale fiili başarısızlığa uğrar tabiat intikam alır. Netice olarak, azalmış bir istihsal ortamında çok daha büyük ve adaletsiz eşitsizlikler doğar.

3) Kâr rejiminde «ödenmeyen ihtiyaçlar» ın tatmin edilememesi problemi: Bu görüş günümüzde çok yaygındır. Denmektedir ki «Eğer prodüksiyon talep ile kamçılanıyorsa bunun nedeni para talebidir». **Kâr için istihsal yapan sadece ödenen ihtiyaçlara cevap vermek için bu işi yapar. Fakat esasında, bu ihtiyaçlar hep fuzulidir.»**

Oysa, öte yandan gerçek olan ihtiyaçlara muhtaç olanlar bu gerçek ihtiyaçlarını gideremezler, çünkü paraları yoktur. Bu konuda örnek olarak konut problemini verirler. Zenginler istedikleri yerde istedikleri konfor ve zevk standartlarında konutlarda oturur ve bu cins konutlardan bir çoğu alıcı ve kiracı beklerken fakirler bir gecekondu bile bulamazlar. İşte burada ahlâk ilkesi zedelenmiştir.

Müessiriyet tek taraflı, sadece zenginler yararına işlemiştir. Fakat hemen şunu da belirtelim ki bu fikri çürütecek karşıt örnekler de vardır. Meselâ kiralar dondurulunca bina inşaatı da duraklamaktadır. Bina inşaatının duraklaması da küçük imkânlarla konut sahibi olmak isteyen fakirlerin işini bozmaktadır.

Her türlü spekülasyon imkânının ortadan kaldırıldığı Rusya'daki konut şartları dünyanın en berbadıdır.

EN İYİ ÇÖZÜM YOLU AYARLI HÜRRİYET

Müessiriyet ve ahlâkın çalıştığını, alanlarda ve misâllerle göstermek istersek iş çok uzar. Bunun için bir uzlaştırma yapmayı daha uygun buluyoruz. Zaten bu dünyada «mükemmel»i bulmak imkânsızdır.

Gerçek şudur ki, en iy yol ayarlı özgürlüktür. Özgürlük: Müessiriyet + Ayar = Ahlâktır.

Daha 200 yıl önce Stuart Mill bu gerçeği sezinlemişti. Bu filozof ekonomist, hem liberal hem de sosyalistti. O bu iki karşıt sistemi şöyle uzlaştırdı : «hiç bir ekonomik sistem liberalizmden daha fazla müessir değildir. Öyse ise prodüksiyon da liberalizm özgür bırakılmalıdır. Fakat

ahlâk özgürlükte zedelenebilir. O zaman da dağıtımda sosyalim işe el koymalıdır.»

Bu görüş kısmen doğrudur. Kısmen diyoruz, çünkü ekonomik ve bu arada araya giren sosyal ve psikolojik neden ve işlemler «prodüksiyon» ve «dağıtım»a aittirler diye kesin olarak birbirlerinden ayrılamazlar. Bu lojik ve kronolojik teselsül gerçekte eş zamanlıdır. Ahlâk her an hazır ve nazırdır. İşte, prodüksiyonda ve alışverişlerde. Stuart Mill'in mekanik olarak niteleyebileceğimiz formülü dışında söyleyeceklerimiz şunlardır:

Ekonomik faaliyet bir takım kanunlara göre işler. Azami müessiriyet elde etmek için bu kanunlara riayet şarttır.

Fakat bu kanunlar her an ve her durumda ahlâkî kurallarla da bağlanmalıdır.

— 0 —

Türkiye Balık Ekonomisi Kalkınma Plân, Proje, Rapor ve Sorunları

Süleyman ARISOY

Öğretim Görevlisi
A. Ü. Dil ve Tarih - Coğrafya
Fakültesi

I) Giriş

Türkiye'nin Denizcilik ve Balıkçılık Ekonomisi bakımından haiz olduğu doğal şartları itibariyle dünyada eşine ender raslanır. Jeopolitik üstünlüğü yanında, geçit, ara ve iç deniz gibi denizcilik ve oseanografi yönlerindende kendine özne yapısı mevcuttur.

Türkiye'nin geçmiş asırlardaki tarihi, siyasî ve ekonomik egemenlik ve üstünlüğünü, bu yarımadaanın, coğrafi farklılık gösteren ve kilit noktası teşkil eden denizlerle çevrili olmasına bağlamak gerekir.

Akdenizi, hatta Kızıldenizi asırlar boyunca (Türk Gölü) haline getiren ataları-mız denizlerdeki bu başarılarını, ekonomik coğrafyanın çok değerli tabii canlı kaynakları olan su ürünleri servetlerinde de aynı oranda yükseltememişlerdir.

XVII. Yüzyıldan sonra hızla artan dünya nüfusunun baş sorunu olan (beslenme) dört asırdan beri çığ gibi büyü-

yerek zamanımıza kadar gelmiştir. Çağımızdan sonra da (Beslenme Sorunu) daha şiddetlenecektir.

Bir millî ekonomi içinde bu sorumu halledememiş devletlerin ekonomik, sosyal ve siyasî akıbetleri karanlıktır. Karnı aç veya protein yetersizliği içinde bulunan nüfus, her türlü buhran ve krizlerin başıdır.

Türkiye'nin Balıkçılık kaynak ve servetlerinin zengiliği, üstünlüğü herkes tarafından kabul edilen gerçektir.

Ne varki, bu olumlu doğal yapıya karşılık, Türkiye Balıkçılığının aynı oranda geliştirilmemiş, değerlendirilememiş yani ekonomik anlamda lâıyk olduğu düzeye çıkarılmamıştır.

Bunun nedenleri pek çoktur. Tek sebep ve engele bağlamak mümkün değildir. Buna mukabil geçmişteki bütün politikacıların ve hükümetlerin gerek kişisel gerekse programlarında davanın geliştirilmesi için iyi niyete dayanan çalışma

ve gayretler göstermişlerdir. Ama bunlara rağmen bu alanda gelişme olmamıştır.

Türkiye Balıkçılığının kalkındırılması uzun yıllar boyunca plân, proje ve raporlara dayandırılmak istenmiş ve bu yolda müsbet çalışmalar yapılmıştır. Ancak bu rapor, plân ve projeler gereği şekilde uygulanmadığı yani değerlendirilmediği gibi devlet sırrı olarak kapalı, gizli kalmış ilgililerin gereği şekilde istifadesine sunulmamıştır. Yani bir kalkınma araştırması yapılmış, sonucu teslûb ve tavsiyelerle rapor halinde yazılmış ilgili kamu sektörüne tesbit edilmiş fakat derhal kilit altına alınmıştır. İşte, bu çalışmalardan gereği şekilde fayda sağlanamamış olmasının ana sebeplerinden biride budur.

II) PLÂN - PROJE - RAPORLARIN KAMUŞAL YERLERİ

Türkiye balıkçılığının kalkınması ile ilgili araştırma, plân ve raporların adetleri ve mahiyetleri ile tanzim tarihleri çeşitlidir. Genel olarak yeri ve yabancı uzman olan özel sektör, devlet sektörü elemanları tarafından tanzim edilmiştir. Bunların hepsini katiiyetle tesbit ederek saymak mümkün değildir. Ele aldıklarımız en önemli ve bilinen kalkınma plân ve tavsiyelerini kapsayan raporlardır.

Memleketimizde bu araştırma - plân ve raporları tanzim eden yerler şunlardır:

- 1 — Münakalât Vekâleti
- 2 — T.C. İktisat ve Ticaret Vekâleti
- 3 — T.C. Ticaret Bakanlığı
- 4 — T.C. Ticaret Bakanlığı Su Ürünleri ve Avcılığı Müdürlüğü
- 5 — T.C. Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürlüğü

- 6 — T.C. Millî Eğitim Bakanlığı
- 7 — Halk Bankası A.Ş.
- 8 — T.C. Dış İşleri Bakanlığı
- 9 — T.C. Gümrük ve İnhisarlar Bakanlığı
- 10 — Toprak Mahsulleri Ofisi
- 11 — T.C. Ziraat Bakanlığı
- 12 — İstanbul, Ankara Üniversiteleri Ziraat ve Veteriner Fakülteleri.
- 13 — İstanbul Üniversitesi, Fen Fakültesi
- 14 — Balta Limanı Balıkçılık Enstitüsü
- 15 — Türkiye Sınayi Kalkınma Bankası A.O.
- 16 — Et ve Balık Kurumu Umum Müdürlüğü
- 17 — Et ve Balık Kurumu Balıkçılık Araştırma Merkezi (BAM) ve İstanbul Balıkçılık Müdürlüğü
- 18 — T.C. Ziraat Bankası Umum Müdürlüğü
- 19 — Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü
- 20 — United Nation Food and Agriculture Organization Fisheries Division
- 21 — Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı (OECE) Organization European Economic Cooperation

Bunlardan başka diğer Bakanlık, umum müdürlük, müesseseler ve mahalli teşkilâtlara verilmiş olan mahdut ve dağınık bazı rapor ve araştırma ve plânlar da mevcuttur.

Genel olarak bunları (araştırma raporları) ve (kalkınma raporları) olarak iki ayrı grup içinde mütalâa etmek mümkündür.

III) GENEL VE ÖRNEK OLARAK ARAŞTIRMA KALKINMA PLÂNLARI VE RAPORLARI LİSTESİ

1 — Marshall Plânı Yardımı (E.C.A.) Ekonomik İşbirliği Heyeti Kalkınma Ra- poru-Lou Mengers Plânı:

Türk balıkçılığının Marshall Plânı tahsisatıyla inkişafını temin için hazırlanan hususi plânın teferruat ve tatbikatını tesbit ve tanzim işi (Lou Mengers Basking Ridge, New Jersey, St. Louis, Missouri - USA) Amerikan firmasına tevdi edilmiştir.

2 — Prof. Dr. F. Baade, Türk Balık- çılık Gelişmesinde Bir Alman İştirakçi- nin İmkânları. Türk Ekonomis Dergisi, Nisan 1952 Yıl. 10. Sayı 106 Sayfa 106 - 113.

3 — Nordsee Fischerei Şirketi Mü- messillerinin Bremenhafende Tanzim E- derek 1952 Yılında Hükümete Sundukları Rapor

4 — Max Weston Thornburg Raporu:

Hükümetimize 1950 tarihli (Türkiye-
nin Bugünkü Ekonomik Durumunun Ten-
kidi) adlı raporun 123-125. sahifelerinde
(Gıda Maddelerinin Muhafazası, Gıda
Maddeleri Konserve Sanayiinde Müşterek
Teşebbü) adlı bahislerinde bütün gıda
maddeleri ile birlikte suürünlerini de tet-
kik ve mütelâa etmiştir.

5 — M. Colombian'ın Raporundaki Baporundaki Balıkçılık Kooperatiflerimiz Hakkındaki Teklifi

1950 yılında Ekonomi ve Ticaret Ba-
kanlığı yayımları arasında neşrolunan
(Türkiye Kooperatifleri Hakkında Rapor
ve Kanun Tasarısı) eserin 75. sahifesin-
de (Balıkçılar) bölümü,

6 — Dr. Yusuf Kemal Bayrakçı (1906- 1941) nın Raporları:

Marmara Balıkçılık Mektebi Müdürü
iken Almanya'ya tahsile gönderilerek ora-
da, Balık Biyolojisi, Balık Teknolojisi,
Balık İktisadiyatı, İşletme Tekniği, Müza-
yede ve Kooperatif tahsil ederek doktor-
luk payesini kazanmış olan Y. Kemal Bay-
rakçı bu mevzuun memleketimizde ilk
ciddi tahsilini yapmış olan kıymetli bir
elemandır. Maalesef pek genç yaşta ve
eserlerini tam verebileceği bir anda vefat
etmiştir.

7 — Ahmet Hamdi Başar'ın Kalkın- ma Plânı:

1951 yılında T.B.M.M. Meclisine sun-
duğu (Milletçe Kalkınma Davamız, Millet-
çe Kalkınma Kanunu Teklifi ve Gerekçe-
si) adlı eserin 82, 84, 89, 144, 148 ve 149
uncu sahifelerinde Türkiye Balıkçılığının
kalkınması hakkında bazı enteresan fikir-
ler ileri sürmüştür.

8 — İsmail Özkul'un Raporları:

Balıkçılık mevzumuz Münakalât Ve-
kâletine bağlı iken burada müdür ve
mütchasis olarak bulunmuş olan İsmail
Özkul muhtelif raporlarla konunun inki-
şafına ait görüş ve tavsiyelerini yıllar bo-
yunca her fırsatta, daima yaymış ve fi-
kirlərini açıklıkla ispat etmiştir.

9 — Fazıl Kunkut'un Raporları:

Halk Bankası T.A.Ş.'de Umum Mü-
dürlük ve T.C. Ziraat Bankasında Müşa-
virlik yapmış olan bu zatın muhtelif vesi-
lelerle tanzim ederek Bakanlıklara, Par-
tiye, T.C. Ziraat Bankasına v.s. çeşitli
yerlere vermiş olduğu tavsiye, islâhat ve
kalkınma raporları önemlidir.

10 — Türkiye Sınayi Kalkınma Ban- kası A.O.'nın Rapor, Araştırma, Kalkın- ma, Tatbikat Plân Projeleri:

Baş Mühendislik Servisince banka
kredite mevzu dolayısıyla yerli ve yaban-
cı elemanları aracılığı ile düzenlemiş ol-
duğu etüd plân ve raporlar.

11 — Dr. İsmail Şener'in Raporu:

Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası A. O. nın Ziraat Müşaviri.

12 — Mustafa Sipahi'nin Raporu:

Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası A. O. nın Ziraat Müşaviri.

13 — M. Dollar'ın Balık Sanayi Teşis Yeri Hakkında Raporu:

Marmara Adasında Balıkçılık Sanayii Kalkınma T.A.O. nun kuruluş yeri hakkında tanzim edilmiş olan raporu.

14 — Zihni Deri'nin Raporu:

Tarım Bakanlığında müfettişlik, baş müşavirlik ve umum müdürlük yapmış olan bu zat (Karadeniz Vilâyetlerinin Ziraat İktisadî Kalkınmaları Hakkında Rapor)un 47-50. sayfeleri.

15 — S. Simpson'un Raporları:

Çeşitli raporları vardır. En önemlisi 1935 yılında tanzim ettiği (Türkiye'de Sünger ve Süngercilik)tir.

16 — Mr. Veberman'ın Raporları:

Su ürünleri ile çeşitli raporları vardır.

17 — Biyolog Dr. O. Lissner'in Raporları:

Çeşitli raporları vardır.

18 — Hidrograf Dr. H. Müller'in Raporları:

Özellikle Hydrografiye ve hidrobiyolojiye ilgilendiren çeşitli raporları vardır.

19 — Konservatör W. Bush'un Raporları:

Konserve Sanayinin Murakabesi adlı 1936 da yazdığı rapor.

20 — I. Balıkçılık Kongresi Raporları:

1937 yılında Prof. Dr. Muhlis Ete'nin teşebbüs ve çalışmaları ile Ankara'da aktolunan (Balıkçılık Kongresi) nde ele alınan konular memleketin çeşitli bölgelerinden celbedilmiş elemanlarla tanzim edilen bu rapor Türkiye Balık Ekonomisinin en önemli ve isabetli millî raporunu teşkil etmektedir.

21 — Ord. Prof. Dr. G. Kosswig'in Raporları:

Orijini itibariyle zoolog olan bu zat İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesinde Hayvanat Profesörlüğü ve sonradan aynı fakültenin Balta Limanı Hidrobiyoloji Araştırma Enstitüsünde Direktörlük yapmıştır. Eserleri daha ziyade zooloji ve hidrobiyoloji sahasında önem taşımaktadır. Memleketimize bir çok değerli hidrobiyologlar yetiştirmiştir.

22 — İ.Ü. Hidrobiyoloji Araştırma Enstitüsü Elemanlarının Çalışmaları ve Raporları:

Çeşitlidir. Misâl olarak Dr. W. Nümann, Dr. Hüseyin Pektaş, Dr. Fethi Akşiray, Prof. Dr. Remzi Geldiay, İlham Ar-tüz, Prof. Dr. Recai Ermin, Erdoğan Ak-yüz ve daha birçok diğer elemanlar.

23 — T.C. Ticaret Bakanlığı Su Ürünleri İşleri ve Avcılığı Müdürlüğü Elemanlarının Çalışmaları ve Raporları:

Bunlarda çeşitlidir. Misâl olarak süngercilikle ilgili Necmettin Aydınalay, Kemal Saygun gösterilebilir.

24 — Et ve Balık Kurumunun Yerli Elemanları ve Yabancı Ekspertlerin Meydana Getirdiği Kalkınma Raporları:

Bunlar çok çeşitlidir. En önemlileri FAO (Food and Agriculture Organization) ve Marshall Yardımı Plânı dolayısıyla celbedilmiş olan muhtelif ecnebi mütehas-sısların meydana getirdikleri raporlardır. Bunlardan en önemlileri aşağıda açıklanmıştır.

25 — Dr. Rounsfall (Amerika) ın Raporu:

Balıkçılık biyolojisi hakkında tetkikler yaparak sonucunu bir eser halinde vermiştir.

26 — Dr. Thor Laxow (Norveç) un Raporu:

ETAP Balıkunu ve yağı hakkında çalışma raporu vardır.

27 — Helgi Berge (İzlanda) in Raporu:

Soğuk Muhafaza hakkındadır.

28 — Napier (Amerika) nın Raporu:

Balık Avcılığı Hakkındadır.

29 — Mr. H. K. Henricksen (Norveç) in Raporu:

Balık Ekonomisi Hakkındadır.

30 — Mr. Olav Aasen (Norveç) in Raporu:

Balık Biyolojisi Hakkındadır.

31 — Mr. J. B. Einarsson (İzlanda) un Raporu:

Tecrübi Balıkçılık Hakkında.

32 — Mr. R. Gudmundson (İzlanda) un Raporu:

Tecrübi Balıkçılık Hakkındadır.

33 — Mr. Nielsen Moe (Norveç) nın Raporu:

Konservecilik Hakkındadır.

34 — Mr. Allon Dawson (İngiltere) nın Raporu:

Balık Ekonomisi Hakkındadır.

35 — Mr. Mc Arthur (Amerika) un Raporu:

Balık Ekonomisi Hakkındadır.

36 — Mr. H. I. Chapelle (Amerika) in Raporu:

Balık Gemileri İnşası hakkındadır.

37 — Mr. Dr. H. Einarsson (İzlanda) nun Raporu:

Balık Biyolojisi Hakkındadır.

38 — Mr. R. Vesterhus (Norveç) un Raporu:

Balıkçılık Teknolojisi hakkındadır.

39 — Mr. Dr. Keith Svartz (Amerika) in Raporu:

Konservecilik hakkındadır.

40 — İskenderun civarında Trolle Yapılan Kısa Bir Müşahededir.

41 — Niyazi Atalkın'ın Raporları:

Balıkçılık Enstitüsünün ilk talebesi olup bazı raporları mevcuttur.

42 — Necip Okaner'in Raporları:

1930 senesinde Balta Limanı Balıkçılık Enstitüsünü kurmuş 1931 de deniz müşaviri ve sonrada müdürlük yapmış 1936 da tekâüt olmuştur. Kıymetli faaliyetleri ve çalışmaları mevcuttur.

43 — Maliye Müfettişlerinin Raporları:

Hazine Genel Müdürlüğüne ait dalayan, voli mahallerinin kiraya verilmesi, gelirlerinin arttırılması için gerekli tâdil, tamir, inkişaf ve ekonomik durumları hakkında tanzim ettikleri raporlar. Bunların adetleri ve mahiyetleri pek çoktur.

44 — Ethem Baykal'ın Raporları:

Deniz subaylığı, balıkçılık ve kooperatif müdürlüğü yapmış olan bu zatın önemli raporları mevcuttur.

45 — Prof. Dr. R. Woltereck'in Görüşleri:

Bu görüşleri (Türkiye Sularında İlmî ve Ekonomik Araştırmalar Sayı: I, II Köy Öğretmeni Basım evi Ankara 1936) eserinde belirtilmiştir.

46 — Karakin Deveciyan'ın Raporları:

Türkiye Balıkçılığı hakkında kitabı ve raporları mevcuttur.

47 — Şevket Süreyya Aydemir'in Raporu:

Balıkçılık hakkındaki bu raporu 60 sahife olup 1945 senesinde tanzim edilmiştir.

48 — Pickman'ın Raporu:

Eğridir ve İzmir Balıkçılığı hakkında 1935 senesinde tanzim edilmiştir.

49 — Lubert'in Raporu:

1936 senesinde İstanbul civarında Sahil Balıkçılığı ismi ile meydana getirilmiştir.

50 — Furshand'in Raporu:

İngilizce olup 1931 senesinde Sürütme Usulü adı altında yazılmıştır.

51 — K. Oskar'ın Raporu:

1936 da Rusça yazılmış olan bu raporun ismi Balık Teknolojisi'dir.

52 — Şemsi Altuğ'un Raporları:

İstanbul balıkhanesinde idareci ve müdür olarak çalışmış olan bu zatın önemli araştırma ve raporları mevcuttur.

53 — Süleyman Arısoy'un Rapor ve Araştırmaları:

Ticaret Vekâleti ve T.C. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğüne vermiş olduğu

ve çeşitli dergi, gazetelerde neşrolunmuş çalışmaları mevcuttur.

54 — Vet. Hek. Nail Turan'ın Raporları:

Çeşitli Çalışmaları Mevcuttur. Doktor Fahri Çiçekdağ ile birlikte meydana getirdikleri (Türkiye Balıkçılığının Bugünkü Durumu ve İnkişaf İmkânları) adlı raporları önemlidir.

55 — Japon Te'kik Heyetinin Türkiye Balıkçılığı Hakkındaki Raporu:

Tokyo, Ocak 1960 tarihinde tanzim edilerek Türk hükümetine sunulmuş olan bu rapor çok önemlidir.

56 — Baade F. A. O. Türkiye Raporu

Türkiye'nin bilhassa ziraî ve ekonomik bünyesini tahlil eden bu raporun Türkiye balıkçılığı ve beslenmesi ile ilgili önemli parçaları mevcuttur. (Bak No: 2)

57 — Devlet Plânlama Teşkilâtının Balıkçılıkla İlgili Plân Raporu:

Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânlarında Balıkçılık derpiş edilmiştir.

58 — Amerikan ICA-AID Teşkilâtının Çalışmaları:

Türkiye Balıkçılığı üzerinde çeşitli çalışmaları mevcuttur.

59 — B. Ali Tansever'in Çalışmaları ve Raporları:

Türkiye balık ticareti üzerinde uzun yıllardan beri atalarından gelerek otorite sayılan bu zatın çok kıymetli teklif ve raporları mevcuttur.

60 — Diğer Raporlar:

Yukarıda belirtilen rapor, araştırma ve kalkınma plânları halen Türkiye balık ekonomisinde önemini muhafaza etmekte olan eserler olup memleketimiz için tan-

zim edilmiş olan çalışmalar bu kadar mahdud ve az değildir. Çeşitli yerlerde dağınık ve bir kısmı kayıp vaziyette olan kıymetli eserlerdir. Ayrıca bunların mühim bir kısmı memleketimizdeki çeşitli dergilerde ve gazetelerde yayınlanmıştır.

IV) SONUÇ:

Türkiye Balık Ekonomisi Tarihinde İlk Kalkınma Plânları bu mevzuun ilmi ve spesifik bir kariyerine haiz olmayan veya lisans tahsilini yapmamış bulunan hakiki ve ilmi balıkçı olmayan şahıslar tarafından sadece ampirik, tecrübi bilgiye, görgüye dayanan esaslardan yönelmek suretiyle meydana getirilmiş olan plânlardan ibarettir.

Bu gibi plânların tesbit ve tayininde; görgü, bilgisine dayanan balıkçı zümresinin kalkınma plânlarına verebileceği donneler de, haliyle ilmi esas ve mesnetten uzak bulunacaktır.

Senelerce sonra, kalkınma plânlarının bu noksanlığı, ilmi yanlışlığı anlaşıncı balıkçılıkta ileri gitmiş olan memleketlerdeki hakiki mütehassıs ve ilim adamları celbolunarak kalkınma plânları bu kişilere tanzim ettirilmiştir.

Kısa zamanda plân raporunu tanzim ederek vermek zorunda kalan memleketimizin hakiki sosyal, ekonomik, kültürel, hukuki bünyesini bilmeden objektif olarak tanzim edilmiş olan bu kabil raporlar memleket bünyesine ilmi, teknik uygulamalarda aksaklıklar gösterme zorunda kalıcı mahiyettedir.

Çeşitli mütehassıslarca tanzim edilmiş plân raporların gerek ilmi, teknik metodoloji görüşü, sistem farkları dolayısıyla birbirine zıd, mütenevvi tavsiye ve mülâhazaları taşımaktadır. Bunların tevhid edilmesi ve memleketin bünyesine en uygun gelen hattı hareketin tesbit,

tayini bir mesele halini almıştır. Çok zaman bu mevcut meselenin halli için müteakip bir mütehassıs celbedilmekte dolayısıyla, yeni bir plân raporun tanzimi ile hüviyeti mevcut olanlardan ayrı ve yeni bir teklif ortaya çıkmaktadır.

Bu suretle devamlı surette elde çeşitli yönlerden düzenlenmiş olan raporların adetleri artmaktadır. Hiç şüphe yok ki, kalkınma raporlarının esasını teşkil eden ana tavsiye ve temenniler bütün raporlarda müşterektir.

Kalkınma plân raporları yabancı ve ileri memleketlerden celbolunan mütehassıslarca tanzim olunan raporlar ve memleketimiz dahilindeki mütehassıslarımızca tertip ve tanzim edilmiş raporlar olarak iki ana guruba ayırmak kabildir.

Yerli ve yabancı muhtelif mütehassısların meydana getirdikleri kalkınma plân, proje, tetkik ve araştırma raporları gibi eserleri süre itibariyle kısa ve uzun süreli olarak ikiye ayırmak kabilsede, umumiyile bütün ciddi, iktisadi, ve teknik kalkınma raporların tatbikatı uzun zamana dayanır. Tatbiatta plân ve projesi ele alınmış olan balıkçılık kalkınması devamlı, ısrarlı ve uzun zaman içindeki tetkik ve tatbikatı bir müddet sonra vakit kaybettiriyor ve tutulan yol yanlıştır zihniyet ve iddiası ile bir müddet sonra plân tatbikatından vazgeçilerek idarî ve tali çarelere baş vurulmuş ve daha başka bir plânın meydana gelmesine, araştırmalarına, soruşturulmasına yani faaliyettin gayri muayyen bir âtiye terk olunmasına sebebiyet verilmiştir.

Hülâsa bütün teklif edilen bu plân ve projeler seneler boyunca yazılıp ve çizilerek bir müddet sonra ya arşive kaldırılmış kasa ve dolaplarda hasislikle kitenmiş, kaybolmuş veya tatbikatına kalkınma plân tatbikatı teşebbüslerinin durumları bu suretle itiyat haline gelmiştir.

Fakat, Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarlığının kurulması ile bu balıkçılık kooperatif kalkınma plânlamasında durum değişmiştir.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı (1963-1967) nda Türkiye Balık Ekonomisinin Kalkınması için niyet, temennilerle ve yetkililerce meydana getirilmekle beraber tümünün uygulanması ve gerçekleştirilmesi kabilinden Birinci Beş Yıllık Plânın süresi tükenmiştir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı (1968-1972) nda (Toprak ve Su Kaynakla-

rını Geliştirme Özel İhtisas Komisyonu Raporları) içinde aynı dava ele alınarak plânlanmıştır.

Ancak şunu belirtmek gerekirken, kalkınmayı sağlayacak olan plân, proje, program ve tavsiyelerin yazılması ve tesbit edilmesinden ziyade bunların kamusal ve özel teşebbüsler ve işletmeler içinde gereği ve ciddi bir şekilde örgütlenip davanın ciddiyet ve önemini kavramaktır. Davaya, sıkı sıkı sarılarak uygulamaya, geçmek ve gerçekleştirmek için her türlü yatırımları, hukukî, kamusal düzeni esirgememek gerekiyor.

İstanbul Bölge Kalkınma Kongresinin Düşündürdükleri

Yazan: Orhan ERDENEN

Bazı kimseleri, iki senelik teşebbüslerin semerisini almanın memnuniyetine götüren İstanbul Bölge Kalkınma Kongresi bir defa daha bu nevi hareketler bakımından hayal kırıklığı yaratarak, İstanbul'u talihsizliğiyle yine başbaşa bıraktı. Hikmümüzün gerekçelerini vermeğe çalışalım:

1 — Şekil bakımından :

uB satırların yazarı da evveliyetle hazırlık diyebileceğimiz görüşmede sayın Vali Vefa Poyraz'dan İstanbul meseleleri ne sahip çıkmasını isterken aynı zamanda beşyıllık plân çalışmalarını ve zorunluluklarını birinci plânda tutmasını ısrarla belirtmiştik.

Beş Yıllık Plân Teşkilâtının sadece müşavir organlar arasında kaydedilip kongrede aynı teşkilâtın istek ve tavsiyelerine temas dahî edilmemesi neticeyi başarılı kılmamıştır.

II — Cemiyetler Kanunu Bakımından :

Kongrenin tertipçisi bu sene kurulmuş İstanbul Bölge Kalkınma Derneği ile 1951 de kurulmuş İstanbul Kalkınma Derneği içiçe girmiş, eski İstanbul milletve-

killerinden sayın Ahmed Hamdi Başar'ın şahsında - ikiliği hâl etmek isteklerine rağmen- daha da artmıştır.

Bakanlar, sefirler ve valiler idare hukuku bakımından devletin siyasi organları olması sebebiyle bir valinin fahri olarak değilde fiilen dernek başkanlığına geçmesi izahı güç iyi niyet gösterilerinden dir.

Kongre, derneğin kongresi halinde gözükersen Cemiyetler Kanununun kayıtlı üyelerle ve kararlarla ilgili hükümlerine uymamazlık yapılamaz.

10 Nisan günü Fen Fakültesi konferans salonunda kongrenin açılışını Vali Bey yapıp, riyasete kendisinin geçmesi iştirak eden zevatı hafife almak anlamını vermiştir.

III — Muhteva bakımından :

İstanbul'un bilimsel diyebileceğimiz meselelerinin incelenmesine tahsis edilen beş günlük çalışmalar bir şehir özellikle İstanbul fenomeninin yeterli ayrıntıları içinde değildi. İdarî reform, malî kaynaklar, plânlama gibi çok genel konuların ortaya konusu, konuşma ve neticeleri dağınkılığa götürmesi tabii idi. İ. E. T. T.

Genel Müdürü Saffet Gürtav, Belediye Meclis Üyesi İhsan Yarsuvat'ın yaptıkları şahsiyetli ve istifadeli bir kaç konuşma dışında beyanlar ruznameye göre tertip edilen toplantıların konuları ile ilgili olmamıştır.

IV — İstikamet Bakımından :

Bir kongre ya akademiktir, ya temenî toplantısıdır, ya seçimdir ya da bir temel fikir ülküsünü yaymak içindir. İstanbul Bölge Kalkınma Kongresinin bunlardan hiç biri olmadığını iştirak edenler tesbit ettikleri gibi; basın beş günlük programı görüp daha açılışın ilk saatlerinde bu istikametsizliği tesbit ederek, ya hiç takip etmedi ya da bir ka çmuhabir itiraf edelim bulunmuş olmak için kongreyi takip etti.

V — Müteşebbis Heyetin temel fikirleri bakımından :

İstanbul Bölge Kalkınma Kongresi'nin toplanmasını teşvik eden fikirler 1950 senesine kadar iner ve İstanbul Hemşehriler Cemiyeti ile İstanbul Kalkınma Derneğinin Kongrelerini gözlerimizin önüne getirir. İstanbul Hemşehriler Cemiyeti isminden de anlaşılacağı gibi hemşehrilerin karşılıklı dayanışmasını gaye bilip, rahatsızlık veren hususlara reaksiyonu temsil ediyordu. «Şehir Kongresi» ismiyle tertip edilen 1951, 1953 toplantıları bu reaksiyon bakımından sosyal bir misyonu da vardı.

1967 Bölge Kalkınma Kongresi'nin kaynağını teşkil ettiğini söyleyebileceğimiz 1952 İstanbul Kalkınma Kongresi de istikameti yâni gayesi belli olmadığından neticesiz olmuştu. Bu kabil teşebbüslerin başına Valinin geçmiş görünmesi başarıyı temin edemez zira vali idare adamıdır. Aynı hataya sayın Vefa Poyraz'da düştü. Şehrin %48 i bulan gece kondu meselesi, her yönden mahzurlu dolmuş münasebetsizliği, düzensiz göçler, toprak spekülâs-

yonu... gibi ciddî konular var. Bunları eleştirmeye başlarsanız, realitelere doğru giderken Vali Bey hemen müdahale edecektir.

VI — Araştırma ve hazırlık bakımından :

Bölge Kalkınma Kongresinin ne I. Dünya Harbinde kurulan İstanbul Muhipleri Cemiyetinin, ne 1952 Kalkınma Kongresinin ne 1961 İstanbul İmar Şurasının ne mülga İmar İskân Bakanlığı Marmara Bölge Plânlama Müdürlüğünün (+) ve Belediye İmar Plânlama Müdürlüğü'nün ne Turizm Bakanlığının ne Üniversitelerin ve ne de Beşyılık Plân çalışma ve araştırmaları ile ilişki kurmamış olması büyük hayretimizi çekmiştir. Kalınan noktalardan konulara devam edilmelidir. Bu satırların yazarı 1946 senesinden itibaren yukarıda kaydettiğimiz kuruluşlarda çalışmış olmakla hazırlananları yakından görmek fırsatını elde etmiştir.

VII — Kongre kararlarının etkileri bakımından :

Bilindiği gibi Amerika ve Fransada şehir-Belediye meclisleri dışında şehircilik çalışmalarına iştirak eden kuruluşlar vardır. Bu kuruluşların bilimsel kararlarıyla, il ve belediye meclislerinin kararlarının çelişmemesi için mevzu at konulmuştur. Ancak İstanbul Bölge Kalkınma Kongresi, kendisinden önceki çalışmaları derleme, eleştirme, değerlendirme safhalarından geçerek açık ve seçik kararlar getirmediğinden tekliflerinin kanunla desteklenmesini nasıl istyecektir. VIII - Netice : Kongreden geriye kalanlar dağınık şehir konuları envanteri, içinde yirmibir tebliğ bulunan kitap geniş meselelerin yeni baştan ele alınacağını isbathyor. «İstanbul'un şehir planlaması için gerekli hizmetlerin büyük bir koordinasyon

(*) Bu müdürlük 1965 ten itibaren iktidarî teşkilâta ayrılmıştır.

noksanı içinde gayeyi teminden uzak» olduğunu İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi de tebliğinde belirtmiştir. Fakat iki husus hiç bir tebliğde nedense belirtilmemiştir. Bunlardan biri şehirli-lerin sosyal aksiyonları, ikincisi bir şehrin şehir olması için gerekli felsefî ve gele-neksel temeller.

İstanbul'un her çağda dünya şehri ve süper metropol olarak taşıdığı öneme uygun geliştirilmesi, bu fenomenin gerekli araştırmalarının ciddiyle plânlanmasını bağıdır.

İstanbul kurumlarıyla şehirli-lerinin bir protokolla çalışma işbirliği yaparak «İstanbul Şehircilik ve Araştırma Tesisi

veya Teşkilâtını» meydana getirmeğe mecburuz. (*)

Kaydı gereken son bir nokta daha var: Sayın Başbakan adına konuşan Başbakanlık müsteşarının çalışmalara başarı dileklerinden başka bir imkân veya vaad getirmemesi dikkati çekmiştir.

İstanbulu içinden derinlemesine tanıyanlara sesleniyorum: bu değerli emaneti yağma ettirmiyelim.

(*) İktisat Fakültesi Mezunlar Cemiyeti Genel Yönetim Kurulunun kongrede ekonomik araştırmalara iştirak etme arzusu ilgili çevrelerde memnuniyet yaratmıştır.

PARA POLİTİKAMIZ

Orhan BULDAÇ

Para politikasının anlamı

Devlet Ekonomik Hayat üzerinde etkili olacak çeşitli politika araçlarına sahiptir. Bunların başında para ve Maliye Politikaları gelir. Maliye Politikası, Devletin vergileme, harcama ve borçlanma konularında benimsediği prensiplerin tümünü ifade eder. Para politikası ise genel anlamı ile paranın hacmi üzerinde Devletin yaptığı müdahalelerdir. Başka bir ifade ile «Ekonominin harcama potansiyelini artırmak veya azaltmaktır. «Anlaşılacağı üzere para miktarını tayin etmek Devletin elindedir.

Para az ve talebi :

Para arzı piyasaya sürülmüş banknot ve ufak para toplamı ile kaydı para denen ve para gibi tedavül eden bankalar nezdinde bulunan çeke tabi vadesiz mevduatın toplamıdır.

Para talebi ise, çeşitli nedenlere likit olarak elde tutulmak istenen para miktarını ifade eder.

İşte para politikası, para arzı ile talebi arasında denge sağlamak için alınan tedbirleri ifade etmektedir. Bu politika sayesinde Parasal (Monoter) denge sağlanır. Paranın arz cephesinin tayini Devletin kontrolü altında olmakla beraber para talebi ekonomik varlıkların çeşitli nedenlerle alacakları kararlara bağlıdır.

TÜRKİYE'DE PARA POLİTİKASI

Altın para sisteminden kâğıt para sistemine geçişten sonra, paranın miktarını ayarlama siyasi iktidarlara büyük görevler düşmektedir. Paranın değerini korumak amacı ile 1930 yılında «Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu» çıkarılmış ve çeşitli tadillerle günümüze kadar yürürlükte kalmıştır.

Bu kanun koyduğu ağır cezai hükümlerle bilhassa ihracat ve ithalat muamelelerinde döviz kaçakçılığına mani olmak istemiş olmasına rağmen, dış ticarete hâlen büyük miktarda döviz kaçakçılığı olmakta ve bu dövizlerin Türkiye dışında tutulmasına mani olunamamaktadır.

İçteki fiat yükselmelerinin sonucu olarak, artan ithalat temayülünü frenlemek, ihracatı teşvik etmek amacıyla girişilen iki DEVALÜASYON eylemi Türk Parasının değeri üzerinde Devletin en önemli müdahalesini teşkil etmiştir. Bu müdahalelerden 4 Ağustos 1958 de girişilen stabilizasyon hareketiyle toplam talebin kısılması için o zamana kadar sık sık baş vurulan emisyon yoluyla finansmandan vaz geçilmiştir. Bu suretle, Türkiye'de Paranın miktarı ile değeri arasındaki sıkı ilişki kabul olunmuştur. Bu ratihten önce, Merkez Bankası Hükümetin ihtiyacı karşısında tedavüle sık sık para sürerdi. Bu politianın sonucu olarak Türk

Ekonomisi Enflasyona girdi. Alınan tedbirlere rağmen bozulan denge uzun yıllar sağlanamadı.

Bu gün Merkez Bankası esas itibariyle altın ve döviz, piyasa senetleri ve hazine ihtiyaçları karşılığı olarak emisyon yapmakta ve bu şekilde enflasyona mani olunmaktadır. Ancak, Ekonomik durgunluk anlarında bu muamelelerin karşılığı olmadan piyasaya sürülen paralar, 1964 yılında ve mevsimlik durgunluk anlarında olduğu gibi, enflasyon sebebi olmamak tadır.

TÜRKİYE'DE PARA ARZI

Türkiye'de para arzı ekonomik gelişmeye paralel olarak ve genellikle bu gelişmeden hızlı olarak artmaktadır. Türkiye'de mevcut para arzını tedavüldeki banknot ve ufak para ile resmî, özel bankalar ve Merkez Bankası nezdinde bulunan bloke edilmemiş çeke tabi vadesiz mevduat teşkil etmektedir.

Aşağıda yer alan tabloda 1963'den bu yana para arzındaki gelişmeler görülmektedir:

Yıllar	Para Arzı Ufak Para Banknot	Kaydi para Vadesiz Tasar- ruf Mevduatı	Toplam Arz
31.12.1963		7.241	12.167
%	4.926	59.4	100
31.12.1964	5.835	8.164	13.999
%	41.6	58.4	100
30.16.1965	5.955	8.519	14.474
%	41.1	58.9	100
31.12.1965	6.326	10.108	16.434
%	38.4	61.6	100
30. 6.1966	6.385	10.238	16.623
%	38.4	16.6	100

Tabloyu daha anlaşılır hale sokmak

için bu verileri zincirleme endekse bağlamakta fayda vardır.

T A B L O : 2

ZİNCİRLEME ENDEKS

Yıllar	Ufak Para Banknot	Kaydi para Vadesiz Tasar- ruf mevduatı	Toplam Arz
31.12.1963	100	100	100
31.12.1964	118	112	114
30. 6.1965	102	104	103
31.12.1965	106	118	113
30. 6.1966	101	101	101

Tablolardan anlaşılabacağı üzere para arzındaki artışlar pek muntazam değildir. Aynı zamanda toplam arz içerisinde efektif para ile kaydi para oranları yıllar itibariyle değişiklik göstermektedir.

Şöyleki 1963 yılında toplam para arzı içerisinde % 40,6 olan efektif para (Banknot, Ufak para) oranı, 1966 yılında %38,4 gerilemiştir.

Toplam para arzının kompozisyonunda görülen bu değişmelerin esas nedeni ferdlerin «likidite tercihlerinin» değişmesinden doğmaktadır. Çeşitli nedenlerle elde para tutma isteği vadesiz mevduatın düşmesine sebep olmakta, kredi hacmi daralmakta ekonomi bir durgunluğa düşmektedir. Efektif para oranının yükselmesi bir çeşit ekonomik durgunluk göstergesi olmaktadır. 1964 yılında buna benzer bir durum tesbit edilmiştir. (TABLO 1)

1964 yılının ikinci yarısından itibaren alınan genişletici para politikası tedbirleri sonucu olarak, para arzında hızlı bir artış görülmüş ve bankaların kredi ola-

naklarında önemli ölçüde artışlar sağlanmıştır. Bu bakımdan alınan tedbirleri yerinde saymak gerekir.

Bu kısa açıklamadan sonra en iyi para politikasının ekonominin gelişen ihtiyaçlarına göre ayarlanan bir politika olduğunu söyleyebiliriz. Enflasyon dönemlerinde izlenecek para politikası ekonominin durgun olduğu dönemde izlenecek politikadan farklı olacaktır.

1967 yılı programında para ve kendi politikasının asıl amacının «Toplam Para ve Kredi Hacminin genişleyen ekonomik faaliyetlerin yarattığı ve mevsimlik hareketlerin gerektirdiği talebe uygun şekilde ayarlanmasının sağlanması, fiat istikrarının sağlanması, kredilerin plânda öncelik verilen sektörlerle yöneltilmesi, öngörülen kalkınma hızının gerçekleşmesine yardımcı olacak imkânların yaratılması» olduğu açık olarak belirtilmiştir.

Ayrıca, bu yıl içerisinde kamu harcamalarının ve destekleme alımları uygulamasının para politikasını olumsuz yönde etkilemesini önleyecek tedbirlerin de alınacağı ifade edilmiştir.

İstanbul Boğazı Köprüsü

Ekrem GÜRCAN

İstanbul Belediyesi
İktisat Müfettişi

İstanbul boğazında bir köprü veya tünel yapılması senelerdir söylenilmektedir. Şimdiye kadar hayli gecikilmiş olmakla beraber son günlerde gelecek sene köprü yapılma faaliyetine geçileceği bildirilmektedir. Bu iş bugün için iktisadî ve sosyal bir zaruret olmuştur. 600 ile 2500 metrelik bir mesafeyi geçmek için saatlarca sıra beklenilmekte; istihsal unsuru olan emek, nakli vasıtaları, hem madde, istihsal edilmiş emtia ve malın yerlerine daha çabuk gidip daha fazla istifade edilmesine mani olmaktadır. Köprü veya tünel yapılmakla bu bekleme-

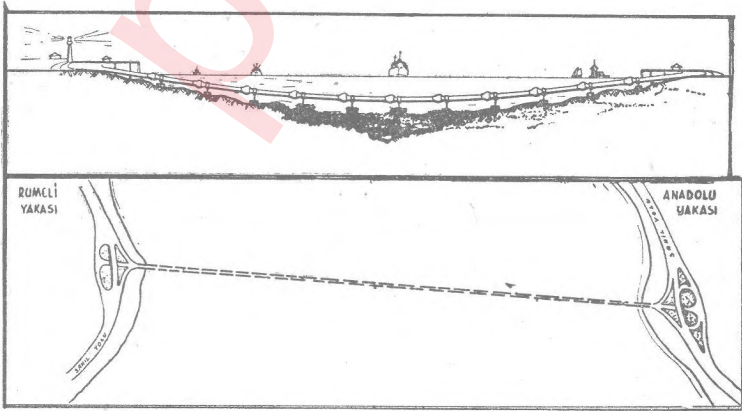
lerden mütevellit mahzurlar ortadan kalkacaktır.

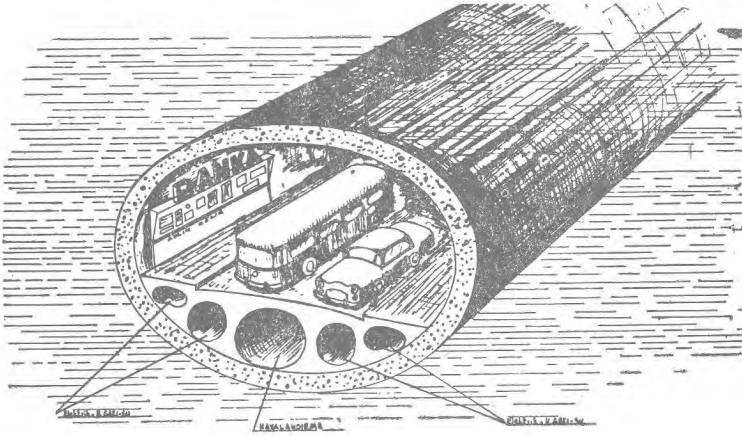
Basın ve radyodan öğrendiğime göre Anadolu ve Rumeli yakasını birbirine bağlamak için üç fikir ileri sürülmektedir.

1 — Klâsik usulde Mecidiyeköyü sırtlarından Beylerbeyi sırtlarına Altunizade'ye veya civarına asma köprü.

2 — İsveç firmasının Yenikapı ile Haren veya Salacak arasına tünel.

3 — Bir Türk mühendisinin boğazın

istenilen yerinde beton çelik su içinden geçen tünel teklifi.

Bu her üç teklifi muhtelif cepheleri ile tetkik edelim.

1 — Asma köprü, Mecidiyeköy sırtları ile Beylerbeyi sırtları (Altunzade) arasında yapılması düşünülmektedir. Bir Japon firması tarafından 460 milyon liraya yalnız köprüsü yapılması teklif edilmekte tali yollarla beraber 1,5 milyar liraya mal olmaktadır. Şehrin iş ve mesken yerlerle ana yolu olan Aksaray, Eminönü, Karaköy, Beyoğlu semtleriyle Landra asfaltından karşı semtin Üsküdar, Kadıköy ve Ankara asfaltına geçilecektir. Bu iki semt arasına geçişte Mecidiyeköy ve Beylerbeyi sırtlarından dolaşılacağından hayli zaman kaybedilip fuzili akaryakıt sarfedilecektir. Üstelik köprü giriş ve çıkışları uzakta olduğunda tali yollar açılrsa da trafik sıkışıklığı olacaktır. Herhangi bir bombarduman, sabotaj v.s. sebeplerle köprüünün yıkılmasında boğaz demir yığını halini alacak, deniz trafiği tıkanacak, temizlemesi çok külfetli olup çok zaman alacaktır.

2 — İsveç firmasının teklifi. Bu tek-

lif yer bakımından iki yakayı birbirine bağlayan en müsait yerdendir Tali yollar açma lüzumunu hissettirmemektedir. İş ve mesken yerlerle iki ana yolu en kısa mesafelerden birbirine bağlamakta olduğundan zaman ve akaryakıt kaybına hiç meydan verilmeyecek trafik tıkanıklığı olmayacaktır. Bu teklifin maliyeti 761 milyon lira olup tamamen döviz olduğundan dahilde kalma imkânı olan para dışarı çıkmış olacaktır ki birbuçuk senelik ihracatımızın tutarı kadardır.

3 — Bir Türk mühendisinin boğazın istenilen yerinde beton çelik su içinden geçen tünel teklifi : Bu tünel tamamen yeni metotlarla yapılp iç cidarı çelik olmak üzere botondandır. Suyun içinde su seviyesinden istenilen derinlikte, meyilde ve istenilen yerde yapılabilmektedir. Tünelin iç genişliği 15 metre olup her iki taraftan 1,5 metre yayalar için 12 metresi iki gidiş iki geliş olmak üzere vasıtalar içindir. İstenilirse daha geniş tutularak tren hattı da geçirilebilir. Yüksekliği, normal tünel yükseklikleri 4,80 metre olduğu halde 6,5 metredir. Boten boru 80 santim kalınlığında olup içten 1,5 santim

kalınlığında çelik kaplıdır. 42 lik top tesir edemeyecek evsafıdır. Bütün su basınçları ve akıntılar hesaplanmış olup bir bonbardıman ve müsademeye karşı beton katmerli döküleceğinden birinci cidar kırılrsa diğerlerine birşey olmayacaktır. Maliyetine gelince; Bin metresi 50 milyon liraya malolmakta 15 ay gibi kısa bir zamanda yapılabilmektedir. Para ve malzeme hazır olduğunda bu zaman daha da azalmaktadır. Boğazın genişliği 600 metre ile 2500 metre arasında değiştiğinden 40 milyon ile 125 milyon lira arasında yapılmakta normal şartlarda 1 ile 3 sene sürmektedir. İki yakayı birbirine bağlayacak en müsait yer Sarayburnu ile Yenikapı arasile Harem - Salacak arasıdır. Bu iki yaka arasında yapılacak olan bu tünel 125 milyon liraya 3 senede çıkmaktadır. % 20 fiat yükselmeleri olsa malzeme temininde güçlük çekilse 150 milyon liraya daha fazla bir zamanda yapılabilmektedir. Fikir, malzeme, personel tamamen yerli olduğundan döviz hiç dışarı çıkmamaktadır. İcabında sığınak olarak kullanılabilir. En kötü ihtimallerle birşey olduğunda (ki bu hepsi için varittir) boğaz trafiği tıkanması gibi birşey olmamaktadır.

Bu teklif tamamen yeni metotlarla yeni bir teklif olduğundan, başlangıçta olamaz denilmiş. Fakat hesapların ve projelerin tetkikinden sonra Teknik Üniversitenin yetkili profesörleri tarafından, teknik bakımdan hiçbir mahzuru olmadığı bildirilerek yapılması uygun görülmüştür. Keza Avrupada mühendislik tahsilini yapan Avrupanın muhtelif şehirlerinde, Paris Belediyesinde Üniversitede betonarme hocası olan ve şimdi rahmetli bulunan Galip Hoca, bu teklif kendisine söylendiğinde bir saatten fazla proje ve hesapları üzerinde tetkik yapıp « Teknik bakımdan hiçbir mahzuru yoktur fevkalâde birşey fakat yeni bir teklif olduğundan i-nandırarak güç» demiştir.

Bu teklifin bir mahzuru varsa oda Türk mühendisi tarafından yapılmış olmasıdır. Bizde malesef çok kötü bir zihniyet vardır. O da kendi kendimize itimat etmemektir. Başkalarının fezada dolaşmalarını aya gitmelerini gayet normal karşılırsınız kendimizden birinin bundan çok basit bir teklifini garipsersiz üstünkörü olmaz deriz. Okullarda Türkün en üstün bir millet olduğu okutulur. (Hakikaten bu böyledir de) En modern okullar, Üniversiteler açılır. Buralarda çok kıymetli adamları tarafından en modern ilimler öğretilir, öğrenmiştir diye mezuniyet diplomalari verilir, sonra bunlar tarafından ileri sürülen fikirler küçümsenir kıymet verilmez. Bizden her türlü istifade etmek isteyenlerin memleket için bizimkilerden hiçte faydalı olmayan fikirleri muteber tutulur. Başkaları yönetici bizimkiler yönetilen duruma getirilir. Durum böyle olunca da Türkiyede yüksek okullar, Üniversiteler açmaya ne lüzum var suali akla gelir. Aldığımız öğrendiğimiz ilmi kendimiz, kendi memleket şartlarına uydurarak tatbik edersek, bu memleketi kalcındırabiliriz. Yoksa hiçbir kimse bizi kendi ihraç memleketi olmaktan kurtarmak istemez.

Şimdi; Köprü, İsveç firmasının ve Türk mühendisinin tünel teklifini mukayese edelim. Bu mukayeseyi yaparken de memleketimizin fakir, borçlu ve kırk parası harcanırken çok dikkatli olunması icabettiğini göz önüne alalım.

1 — Köprü klâsik bir usul. Tali yollarile beraber 1,5 milyar lirayı bulup çok masraflı. Ayaklarını işyeri ve meskün yerlere çok uzak olduğundan gidip gelmede çok zaman kaybedilmekte, akaryakıt harcanmakta, trafik tıkanmata, bir tehlikede yıkılmada denizi kaplayıp boğaz trafiğini tıkamakta yapılışında ve yapıldıktan sonraki halinde hiç iktisadi olmamaktadır. Ecnebi firmalara yapılacağından hayli döviz dışarı çıkmaktadır.

2 — İsveç firmasının tünel teklifi. Kuruluş yeri olarak en müsait yerde bulunmakta köprüde yazılan mahzurları ortadan kaldırmakta buna mukabil 751 milyon liraya malolup döviz olarak dışarı çıkmaktadır ki, 1,5 senelik ihracatımız karşılığıdır.

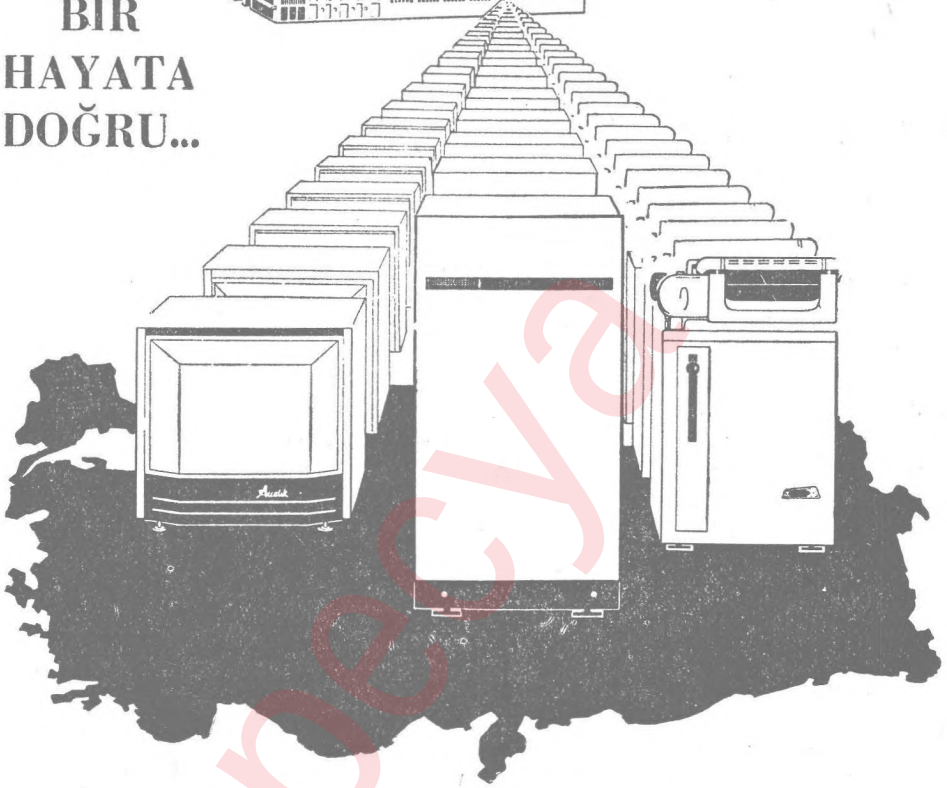
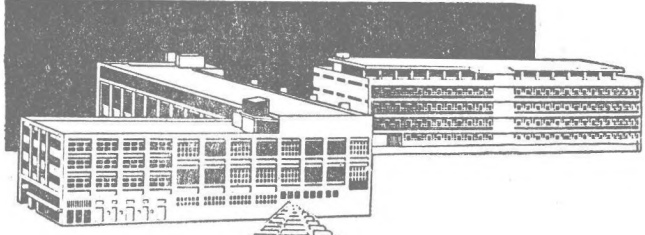
3 — Türk mühendisinin tünel teklifi, Sarayburnu - Yenikapı arası ile Salacak - Harem arasında yapıldığı takdirde (en müsait kuruluş yeridir) 125 azami 150 milyon liraya malolup işçilik ve malzeme tamamen yerli olduğundan para dahilde kalmakta, köprünün ondabir diğer tünelin beştebir fiyatına yapılmaktadır. Bu fiyat farkı memleketimiz için hiçte küçüm senecesek bir miktar değildir. Üstelik daha geniş tutularak tren hattı geçirilebilmeğe olup diğerlerindeki mahzurların hiç birisi olmamaktadır. Şu durumda en müsait teklifi bu tekliftir.

Devlet veya İstanbul Belediyesi 2-3

senelik bütçesine 50 veya 75 milyon liralık tahsisat koyarak bunu yapabileceği gibi muayyen hissesi devlet veya Belediye tarafından konarak bir anonim şirket kurmak suretile de bu şirkete yaptırılabilir. Müsaade ve işletme imtiyazı alınıp hususi bir anonim şirket kurularak bu iş yaptırılabilir. Ama tamamen yeni birşey olduğundan sermaye sahipleri başlangıçta para yatırmağa korkarlar. Devletin veya Belediyenin önayak olmas ile daha kolay sermaye toplanabilir. Tatbik edilecek tarife areba vapurlarının şimdiki ücreti kadar olduğunda çok kısa bir zamanda kendi kendini amorti edeceği gibi anonim şirket veya Belediyeye hayli gelir de sağlayacaktır.

Mevzuun konuşulduğu şu günlerde memleket idarecilerinin ve kurulması mutasavver anonim şirket sermayedarlarının bu hayırlı ve kârlı işte yazımı nazara alacaklarını tahmin ederim.

DAHA
RAHAT
BİR
HAYATA
DOĞRU...

Seri imalât sayesinde sağlanan
uygun fiyatlar,

ARÇELİK

kalitesi ve konforundan
daha geniş halk kitlelerinin
faydalanmasını sağlıyor.

*1967 Yılıının
ilk çekilişinde*

BİR DEFADA

2

MİLYON

LİRA

**LÜKS APARTMAN DAİRELERİ
ÇOK ZENGİN
PARA İKRAMİYELERİ**

Apartman daireleri, kaliteli malzeme kullanılarak, en temiz işçilikle özel surette inşa edilmiş kaloriferli parke ve marley döşemeli tam konforlu ideal birer aile yuvasıdır.

Paranıza güven, yuvanızda huzur

AKBANK

Vücut kırıklığına karşı

OPEN

(Yeni Ajanlar: 3434)

Memleketimizde güzellikleriyle nam salan yildizların kullandıkları aynı Puro Tuvalet Sabununu aldığınızdan emin olmak için sabunun  zerindeki PURO markasına dikkat ediniz... ısrarla Puro Tuvalet Sabunu isteyiniz.

Puro Tuvalet Sabunu
teninize bir kadife
yumuşaklığı ve bir
bahar tazeliđi getirir

 hrenize filim yildız-
larına has o büyüleyici
cazibe ve güzelliđi
temin eder

BOL KÖPÜKLÜ - NEFİS KOKULU

PURO

UĞUR K.

HAM PETROL ÜRETİMİNDEN SATIŞINA KADAR TİTİZLİKLE ÇALIŞAN DEV ORTAKLIK

TÜRKİYE PETROLLERİ A.O.

Yuvanızda
bahar

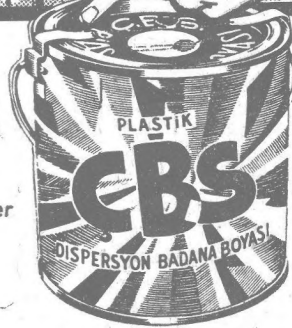
ÇBS

ile
başlar

Çok kolay sürülür
Tamamen kokusuzdur
Çok çabuk kurur
Solmaz, çatlamaz
Su ile yıkanır
Fevkalade cazip pastel renkler

ÇAVUŞOĞLU
BOYA SANAYİİ,
İSTANBUL

ARSLAN

tuğla

ATEŞ TUĞLASI
YAPI TUĞLASI

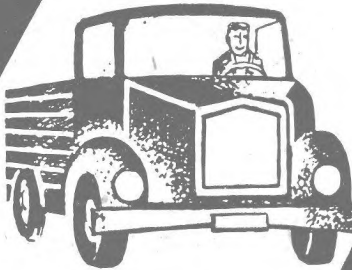
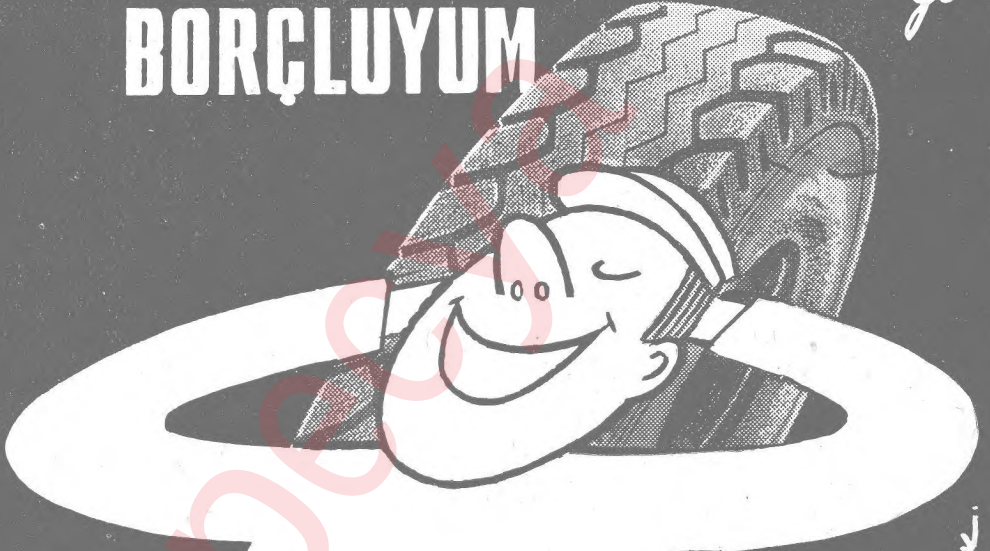

FABR.: Sığahtar C. 148 Eyüp-Tel : 21 11 32 - MAĞ.: Tersane Cad. 67 Karaköy-Tel : 44 30 40

**ARACIMDAKİ
EMNİYET VE RAHATLIĞIMI**

PIRELLI
ye

BORÇLUYUM

TÜRK-PIRELLİ TİCARET A.Ş.

P-1 UĞUR K.

BİLANÇO ESASINDA DEFTER TUTACAK MÜKELLEFLER İÇİN

Vergi ve Muhasebe Klavuzu

FEHAMETTİN ERVARDAR
Serbest Hesap Uzmanı

Fiatı: 15.- TL.

Sabri Erdem

İstanbul Asliye 20. Hukuk Hâkimi

Yerli-Yabancı

İlmî ve Kazaî İctihatlarla
AİLE HUKUKU
Ç ı k t ı

Bez Ciltli : Fiatı 40 TL.

TÜRK

HALI SÜPÜRGELERİ
İMALAT

ALMAN

Südwind

SAÇ KURUTMA
MAKİNALARI

İTHALAT

ALMAN

Libra

TELEVİZYON, ANTEN
ve ROTORLARI

İTHALAT

ALMAN

BUZ DOLABI PARÇALARI

İTHALAT

ALMAN

nilco

SANAYİ TİPİ
OTEL-SOKAK
SÜPÜRGE ve CİLA
MAKİNALARI

İTHALAT

TİCARET ve SANAYİ A. Kom. Şti.

1967

İMALAT — İTHALAT

**HER TÜRLÜ
ELEKTROMEKANİK**

**VE
ELEKTROTERMİK
ÇEŞİTLERİNİ
SAYGILARIYLA**

TAKDİM EDER

Karaköy, Kemeraaltı Cad. No. 27/4

Tel. : 44 13 95 - 44 95 14

İstanbul

REKLANKOL (EVEN) 27 02 56

TÜRK

Mers

GAZ SOBALARI

İMALAT

ALMAN

PAUSCH

MATRİSLERİ

İTHALAT

ALMAN

NORDMENDE

TELEVİZYON
RADYO
ve ÖLÇME ALETLERİ

İTHALAT

TÜRK

HOZZO

ŞOFBENLERİ

İMALAT

DANİMARKA

DENİZ ve KARA RADARLARI

İTHALAT

ALMAN

TOLEDO

İBRELİ
TERAZİLERİ

İTHALAT

triton

TEYP BANDLARI

İTHALAT

ALMAN

Aeros

VANTİLATÖRLERİ

TÜRKİYE İMALATI

FACIT

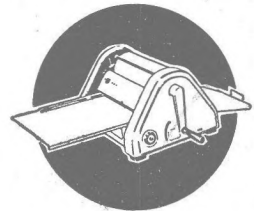
HESAP MAKİNESİ

TOPLAMA MAKİNESİ

YAZI MAKİNESİ

TEKSİR MAKİNESİ

TEKNOSAN

Büro Makine ve Levazımı
Ticaret ve Sanayi A.Ş.

Karaköy, Voyvoda Cad. 52 İstanbul

Tel : 491766

Siz de acaba büronuzda
en uygun aletleri kulla-
nıyor musunuz ?

Facit makineleriyle işinizi
çok daha çabuk, daha
kolay ve daha dakik bir
şekilde görebileceğinizi
düşündünüz mü ?...

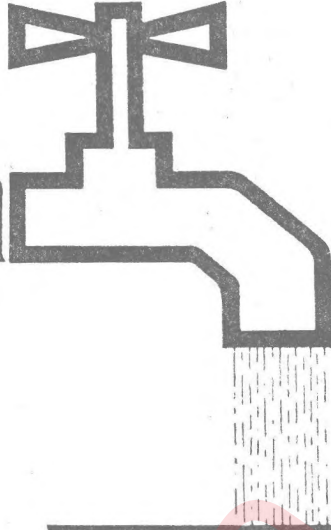
**Son Moda Kusursuz
Yünlü -İpekli
Emprime ve keten kumaşlar**

TAVİLLER

**Ucuzluk
pazarında
devamlı
imalât
fiatına perakende
satılmaktadır**

**Mısır Çarşısı içi Sultanhamam
Kapısı Üstü**

1967 yılında

15
MİLYON

Size de bir bardak

ZİRAAT BANKASI

DUYDUNUZ MU?

* Shell'in bugüne kadar yerli ham petrol istihsalı (takriben varil olarak)	T 9,000,000
* Bu istihsalın döviz olarak maliyeti (Yani Shell'in bu istihşâl münasebetiyle transfer edebileceği nakdî fonlar tutarı)	\$ 9,000,000
* Aynı kalite ve miktarda ham petrol ithal edilse idi, döviz olarak maliyetinin tutarı	\$ 17,000,000
* Buna göre Shell'in bugüne kadar yerli ham petrol istihsalinden sağlanan döviz tasarrufu	\$ 8,000,000

SHELL'İN MEVCUT PETROL SAHALARINDAN İLERDE YAPILACAK PETROL İSTİHSALI DE MEMLEKET İÇİN DEVAMLİ VE BÜYÜK BİR DÖVİZ TASARRUFU KAYNAĞI OLACAKTIR.